
Filmen om Christiern den Anden

Et skuespil af

Kaj Munk

Udgivet i 2015. Teksten må i denne form frit benyttes med angivelse af Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet, som kilde.

Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet.

Indhold

Filmen om Christiern den Anden	6
Metadata om værket	6
Titel	7
1. Akt: I.	7
2. Akt: II.	8
3. Akt: III.	9
4. Akt: IV.	10
5. Akt: V.	11
6. Akt: VI.	11
7. Akt: VII	12
8. Akt: VIII	13
9. Akt: IX.	13
10. Akt: X.	14
11. Akt: XI.	14
12. Akt: XII.	14
13. Akt: XIII.	15
14. Akt: XIV.	15
15. Akt: XV.	15
16. Akt: XVI.	16
17. Akt: XVII.	16
18. Akt: XVIII.	17
19. Akt: XIX.	17
20. Akt: XX.	17
21. Akt: XXI.	18
22. Akt: XXII.	18
23. Akt: XXIII.	19
24. Akt: XXIV.	19
25. Akt: XXV.	20
26. Akt: XXVI.	20
27. Akt: XXVII.	21

28. Akt: XXVIII.	21
29. Akt: XXIX.	21
30. Akt: XXX.	22
31. Akt: XXXI.	22
32. Akt: XXXII.	23
33. Akt: XXXIII.	24
34. Akt: XXXIV.	24
35. Akt: XXXV.	26
36. Akt: XXXVI.	26
37. Akt: XXXVII.	26
38. Akt: XXXVIII.	27
39. Akt: XXXIX.	27
40. Akt: XXXX.	27
41. Akt: XLI.	28
42. Akt: XLII.	29
43. Akt: XLIII.	29
44. Akt: XLIV.	30
45. Akt: XLV.	30
46. Akt: XLVI.	31
47. Akt: XLVII.	31
48. Akt: XLVIII.	31
49. Akt: XLIX.	32
50. Akt: L.	32
51. Akt: LI.	33
52. Akt: LII.	33
53. Akt: LIII.	35
54. Akt: LIV.	35
55. Akt: LV.	35
56. Akt: LVI.	36
57. Akt: LVII.	37
58. Akt: LVIII.	37
59. Akt: LIX.	37
60. Akt: LX.	38
61. Akt: LXI.	38
62. Akt: LXII.	39
63. Akt: LXIII.	39
64. Akt: LXIV.	40
65. Akt: LXV.	40
66. Akt: LXVI.	40
67. Akt: LXVII.	41
68. Akt: LXVIII.	41

69. Akt: LXIX.	41
70. Akt: LXX.	42
71. Akt: LXXI.	42
72. Akt: LXXII.	43
73. Akt: LXXIII.	43
74. Akt: LXXIV.	44
75. Akt: LXXV.	44
76. Akt: LXXVI.	45
77. Akt: LXXVII.	45
78. Akt: LXXVIII.	46
79. Akt: LXXIX.	47
80. Akt: LXXX.	47
81. Akt: LXXXI.	48
82. Akt: LXXXII.	49
83. Akt: LXXXIII.	49
84. Akt: LXXXIV.	49
85. Akt: LXXXV.	50
86. Akt: LXXXVI.	50
87. Akt: LXXXVII.	51
88. Akt: LXXXVIII.	51
89. Akt: LXXXIX.	51
90. Akt: XC.	52
91. Akt: XCI.	52
92. Akt: XCII.	53
93. Akt: XCIII.	54
94. Akt: XCIV.	55
95. Akt: XCV.	55
96. Akt: XCVI.	56
97. Akt: XCVII.	56
98. Akt: XCVIII.	57
99. Akt: XCIX.	57
100. Akt: C.	58
101. Akt: CI	59
102. Akt: CII.	59
103. Akt: CIII.	60
104. Akt: CIV.	61
105. Akt: CV.	61
106. Akt: CVI.	61
107. Akt: CVII.	62

Filmen om Christiern den Anden

Kilde Munk, Kaj. 1938. *Filmen om Christiern den Anden*, København: Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck.

Indledning

Efter en årrække med forkærlighed at have beskæftiget sig med samtidige emner, som fx i *Ordet II — En Almanakhistorie* (1934-1935), *10 Oxford-Snapshots* (1936) og *Sejren* (1936), vendte Munk sig atter mod historien. Som i skuespillet *Diktatorinden* er baggrunden for dette filmmanuskript – der iøvrigt aldrig blev filmatiseret – den dansk-svenske konflikt, som førte til Kalmarunionens opløsning (1523) og forholdet mellem Kong Christian 2. (1481-1559) og hans elskerinde, den hollandske købmandsdatter, Dyveke (1490-1517). I overensstemmelse med titlen er Sigbrit Villums her dog mindre fremtrædende end i *Diktatorinden*. Det er Christian 2.s personlighed – hans tvesind –, der denne gang er mere i fokus, og tidsrammen strækker sig meget længere end i skuespillet, idet det medtager bl.a. Det Stockholmske Blodbad (1520) og kongens flugt til Holland. Således har det en ganske anderledes – for titelfiguren – tragisk slutning. Uden Mor Sigbrit er “tyrannen” fuldstændig ude af stand til at regere.

Sprogligt er skuespillet *Diktatorinden* holdt i en enkel og naturlig stil, som på realistisk vis er afstemt efter 1500-tallet, bl.a. vha. forældede substantiver og formelle tiltaleformer. Denne stil er overordnet videreført i filmmanuskriptet, men i overensstemmelse med filmmediets specielle krav er replikerne kortere end i skuespillet, og der findes langt flere scenskift (56 scener i forhold til 4 akter).

Filmen om Christiern den 2den

Til Mænd af den danske Højskole,
Bo Bojesen Rud¹ og C. P. O. Christiansen²,
i Venskab og med Tak.

1. Akt: I.

Junker Christiern³ og hans uadskillelige Ven Torben Oxe⁴ og et Par Adelsdamer ror i Maa-nestriben paa Maribo Sø. En af Damerne har en Cithar⁵ og spiller en frisk Vise. Alle ler, ogsaa Junkeren. De gaar i Land paa en lille Ø med Nattergalsang. Torben vil trække sin Dame med ind i Buskene. "Nej, i Aften er det min Tur hos Junker Christiern," siger hun. "Nej, det er min," siger den anden. Saa slaas de om ham for Halvsjov. Christiern sidder og ler. Striden endes med, at Torben Oxe løfter en af Pigerne og løber med hende. Den anden er temmelig entreprenante⁶ over for Junkeren. Efterhaanden begynder han at hengive sig i hendes Kærtegn. Da ringer Klosterkirken hen over Søen. Munke og Nonner i hver sin Procession kommer fra hver sin Klosterfløj hymnesyngende over imod Kirken. Christiern skyder Pigen fra sig. Hun staar lidt skuffet, slaar saa med Nakken og løber efter Torben. Længe sidder Christiern hensunken, lyttende og stirrende gennem den lyse Nat efter de fromme Skarer. Da nærmer en Baad sig hurtigt: "Junker Christiern! her er Brevskab⁷ fra Eders Fader. Der er udbrudt Bondeopstand i Norge. Kong Hans gør Jer til Vicekonge i Norge⁸. I maa rejse til Bergen straks."

¹Bo Bojesen Rud: Bo Bojesen Rud (1897-1968) var lærer og forstander ved Askov Højskole. Han har bl.a. skrevet bogen "Kaj Munk - Kritisk Studie over en heroisk dramatisk Digtning med Bemærkninger af Kaj Munk", 1938.

²C. P. O. Christiansen: Carl Peder Ostenfeld Christiansen (1887-1951), dansk højskolemand og historiker, som især var kendt for sit arbejde på Askov Højskole og Grundtvigs Højskole Frederiksborg. Christiansen var også en fremtrædende talsmand for en "nynordisk" opfattelse, der sagde, at det fællesnordiske samarbejde burde hvile på de enkelte folks særpræg og indbyrdes samspil. [DSD]

³Junker Christiern: Ordet "junker" betyder "ung herre". Ordet bruges til at betegne en ung mandsperson af fornem stand, især en ung adelsmand, der endnu ikke er blevet ridder. Den unge adelsmand er i dette tilfælde "Christiern" (ældre stavemåde af Christian), den senere Kong Christian 2. (1481-1559), der var konge af Danmark-Norge (1513-1523) samt konge af Sverige (1520-1523). [ODS & DSD & DK]

⁴Torben Oxe: Torben Oxe (d. 1517), dansk lensmand, som Kong Christian 2. indsatte på Københavns Slot. Oxe henrettedes pga. mistanke om at have med kongens elskerinde, Dyvekes, pludselige død at gøre. [DSD]

⁵Cithar: Kommer af det græske ord ("kithára"), som er navnet på et strengeinstrument, der nu almindeligvis består af en flad liggende lydkasse, hvorover der er spændt en mængde strenge, der i reglen ikke stryges, men anslås. I ældre tider brugtes betegnelsen dog også om forskellige harpe-, lyre- eller lutlignende instrumenter. [ODS]

⁶entreprenante: Fransk for foretagsom, driftig - ofte brugt i nedsættende forstand, bjærgsom eller smart. [ODS]

⁷Brevskab: Betegner breve eller dokumenter. [ODS]

⁸Kong Hans gør Jer til Vicekonge i Norge.: Kong Hans (1455-1513) indsatte sønnen Christiern som vicekonge i Norge i 1506. [DSD & DK]

2. Akt: II.

Morgentravlhed i Bergen Havn. Lad Trossen gaa. Faa de Brædder lastet og det lidt gesvindt. Sild! Sild! hvem køber friske Sild! Til Side med Sjægten⁹! væk med den norske Sjægte! Lybækkeren¹⁰ vil ligge her.

Gammel norsk Søulk: Min Baad bliver liggende. Brøl fra den tyske Kaptajn: Kan han se, han flytter sig. Folk stimler til. Søulken: Har Landets egne Børn ikke Ret til at bruge Landets Havne? Spredte forskræmte Bravoraab.

Niclas Wullenwewer¹¹ frem paa Kajen bred og vældig: Kan han faa gjort Plads for den lybske Baad. Søulken: Jeg er like sæl; i Søen med Hansemand! Uro. Niclas løfter sin Stok og lader den suse ned over de omstaaendes Rygstykker. Nogle flygter. Andre gaar truende frem. Spektakel. Da et Raab: Junkeren kommer. Christiern kommer ridende. Der bliver stille. Klyngen skiller sig. Han ser tungsindig og indadventt ud. Niclas Wullenwewer hilser paa engang hovent og fidelt¹². Junkeren gengælder adspredt Hilsenen og vil ride videre. Niclas: Junkeren kender mig vel; Niclas Wullenwewer fra Raadet i Lybæk; jeg har haft Foretræde for Jer angaaende Nedsættelse af Sildetolden. Christiern (løfter sin Dokumentmappe): Vi er ved at undersøge Sagen. Niclas: Junkeren betænker jo nok, at vi Lybækkere er ikke vant til, at man lader os vente. Christiern nikker iskoldt og rider videre. Havnearbejderne hilser ham trent eller vender Ryg til ham. Grosserere og Redere hilser overdrevent høfligt. Han ser knap nogen af dem.

Et Hus springer frem foran de andre:

KRO. (Sigbrit Villums.)

13

⁹*Sjægten*: Norsk ord ("skjekte") af uvis oprindelse, som betegner et let fartøj, som er tilspidset i begge ender. [ODS]

¹⁰*Lybækkeren*: Hermed menes "den lybækske (båd)", dvs. med relation til handelsbyen Lübeck. Byen blev grundlagt i 1143 og var under Danmark 1203-25, og i 1226 blev den en fri rigsby. Lübeck blev ledende i Hanseforbundet (en sammenslutning af nordeuropæiske byer, hovedsagelig tyske, i et handelsforbund), men var tit i konflikt med de danske og svenske konger. Lübeck udgjorde en mægtig magtposition i hele Østersøområdet og Norden. [ODS & DSD]

¹¹*Niclas Wullenwewer*: Karakteren er sandsynligvis inspireret af købmanden Jürgen Wullenwever (1488-1537), som i perioden 1533-1535 var borgmester for Hansestaden Lübeck. Senere i skuespillet betegner han sig selv som "Raadsmedlem fra Lübeck".

¹²*fidelt*: Kommer af det latinske "fidelis" (trofast) og betyder i denne sammenhæng gemytlig, munter eller lystig, jf. den tyske brug af ordet. [ODS]

¹³*Sigbrit Villums*: Sigbrit Villoms (død ca. 1532) også kaldet Mor Sigbrit, var en hollandsk handelskvinde bosat i Bergen og moder til Dyveke (1490-1517), som blev den senere Christian 2.s elskerinde og levede med ham ved hoffet, indtil hun døde under tragiske omstændigheder, der aldrig er blevet helt opklaret. Sigbrit blev Christian 2.s vigtigste rådgiver. [DSD]

Dyveke staar i en Slags middelalderlig Overalls og skyller Vinduer. Pjask, Vandet op mod Ruderne. Hun ser ikke Rytteren. Hesten stejler ved Plasket. Christiern taber Dokumentmappen. Papirer flyver ud. Dyveke bliver forvirret, da hun ser, hvem det er. Samler ilfærdigt¹⁴ Tasken og Papirerne op til ham. Kigger ham ind i Øjnene. Junkeren ser hende ikke. Samler sine Sager sammen og rider videre. Et Blad bliver liggende. Dyveke staar og ser efter ham. Længe. — Halløj, efter Nattesold tumler Torben Oxe og Knud Gyldenstjerne¹⁵ hjem til Hest. Oxe holder Hesten an ved Dyveke:

- (1) Oxe: Giver du en Morgendrik, Dreng? (*Dyveke vaagner, ser sig forskrækket om, opdager Papiret, snapper det og løber ind*).
- (2) Gyldenstjerne: Guds Død, Fætter Torben, det var nok en rigtig Dreng, hvad?
- (3) Oxe: Hende maa vi se nøjere paa, Fætter Knud. (*De binder Hestene ved Stangen og tumler ind. En skikkelig Sildesælger sidder ved sin Morgendrik*).
- (4) Oxe: Rejser han sig ikke, naar to Adelsmænd triner ind i Stuen? (*Manden rejser sig forskrækket*).
- (5) Gyldenstjerne: 'Rut med ham! han lugter af Sild. (*Manden vil forfjamsket fjerne sig. Sigbrit toner frem.*)
- (6) Sigbrit: Hvem Jager Gæster ud af min Stue?
- (7) Oxe: Hun ser vel, vi er to Adelsmænd.
- (8) Sigbrit: Hvor jeg regerer, er alle Lige. Her gælder kun een Regel: At der skal være Orden. Og den, der ikke lystrer, sætter jeg ud. Naa. (*De staar lidt uvisse og stikker saa af*) Hæ! saadan et Par Mallerter¹⁶.

3. Akt: III.

Nat. Lys i et Vindue i Bergenus¹⁷. Christiern sidder og læser i Bibelen: Hvad gavner det et Menneske, om han vandt den ganske Verden, men maatte bøde med sin Sjæl. Det fløjter udenfor. Sten flyver mod hans Rude. Han kigger ud. Det er Torben til Hest.

- (9) OXE: Kom ned, Christiern. Sid ikke der og hæng. Natten er smuk. Kom og rid en Tur.
- (10) CHRISTIERN: (*staar uvis, smækker Bibelen i.*) Jeg kommer, Torben! (*Saa rider de to Venner da op over Fjeldet sammen. Det straalere af Nordlys. Fjorden brøler.*)

¹⁴*ilfærdigt*: Fra tysk "ivrigt" eller "forhastet". [ODS]

¹⁵*Knud Gyldenstjerne*: Knud Pedersen Gyldenstjerne (1480-1552), lensmand og rigsråd og desuden fætter til Torben Oxe. [ROHI & DSD]

¹⁶*Mallerter*: Betyder sandsynligvis noget i retning af "kujoner", da de to adelsmænd stikker af. [ODS]

¹⁷*Bergenus*: Norsk kongeborg fra 1000-tallet (Holmen). Borgen fik navnet "Bergenus" i 1500-tallet og var indtil midten af 1600-tallet en vigtig fæstning. [DSD]

- (11) CHRISTIERN: En Nat som denne er Livet næsten værd at leve.
- (12) OXE: Jeg glæder mig til din Fest i næste Uge, du. Alle Norges sødeste Jenter¹⁸ paa Række, hvad.
- (13) CHRISTIERN: Jeg — nej, jeg var træt af Kvinder allerede, da jeg var 18 Aar. Træt af hele den tomme Verden med dens vilde Kamp for ingenting. Jeg længes efter Klostret i Maribo.
- (14) OXE: Fy for Pokker.
- (15) CHRISTIERN: Ja, det siger du, Dreng. Og det klæder dig tilmed at sige det. Jeg misunder dig din Livskraft, Torben. Hvad er det, her dufter af? (*De stiger af Hestene, som de lader gaa. Christiern lægger sig ned*).
- (16) CHRISTIERN: Se! en Vaarkobjælde¹⁹! saa langt hen paa Sommeren! se! (*Han begraver Ansigtet i den.*) Torben, jeg længes efter — efter en Kvinde, tror jeg. Ikke en af dem, man kan udenad straks, man ser dem. En, der er som Nordlyset henover Himlen, Flamme og Gnister i Leg og Kamp. Eller en, helt modsat, stille og kysk som Blomsten her. — Hvad lever vi for? Attraa staar imod Attraa i vor Krop; vi er for svage til at huse os selv. (*Springer op paa sin Hest.*) Hej, Torben, hvem skal have Festens skønneste Pige, du eller jeg?
- (17) OXE: Jeg.
- (18) CHRISTIERN: Den, der først med sin Hest springer ud i Fjorden.
- (19) OXE: Det gør jeg.
- (20) CHRISTIERN: Det gør jeg. (*Vædderidt. Oxe kommer først hen til Skrænten, men der er for dybt, Vandet for oprørt, Hesten stejler. Christiern sporer sin des voldsommere. Den springer. Saa springer ogsaa Oxes.*)
- (21) CHRISTIERN: (*brøler gennem Vandene*) Jeg kom først. (*Morgenens begynder at gry. Nogle Bønder har samlet sig, hvor de vil ride op.*)

4. Akt: IV.

Dyveke ligger søvnløs i den lyse Nat. Nu skinner Morgenskæret ind ad Vinduet. Hun staar op, finder en lille Versbog frem, hun har gemt under Hovedpuden. I den ligger det løse Blad, Junker Christiern tabte. Hun kærtegner det, kysser det. Saa staar hun ved Ruden og kigger ud i den vaagnende Verden. Vil lægge sig igen. Opgiver det. Springer i sit Drengetøj. Løber ud i Morgenens, ned langs Fjorden.

¹⁸Jenter: Den norske betegnelse for ”unge piger”. [ODS]

¹⁹Vaarkobjælde: Vårkobjælde (P. vernalis) er én af tre kobjælde-arter i Danmark, der i dag er fredet og kun lever nogle få steder i Midt- og Vestjylland. [DSD]

5. Akt: V.

Bønderne diskuterer de to Ryttere. De er lasede og skudrer sig i Morgenkulden. Er det et Par gale Herremænd? Danskere? Djævelen i Danskerne! Djævelen i Adelsmændene! De løber hjem efter Leer, Økser, Forke og omringer Oxe og Christiern, da de rider i Land.

(22) BØNDERNE: Tvi Jer²⁰! Udbytttere! Tyranner!

(23) CHRISTIERN: Til Side!

(24) OXE: Er I rasende! Bondedyr! (*En Le hugger efter Christierns Nakke. Oxe afbøder Hugget.*)

(25) CHRISTIERN: Vogt Jer! ved I ikke, hvem jeg er. Jeg vil Jer intet ondt. Hvem er det, der hidser Jer op imod os? — Væk med Jer da! eller jeg skal sende Soldater og lade Jer indebrænde med Koner og Børn.

(26) OXE: (*skriger gennem Tummelen*) Dette Bonde- og Borgerkrapyl bliver bestandig frækkere. Naar du bliver Konge, Christiern, maa du styrke Adelsens Magt. — Det gælder Livet nu. Vi maa ride hver til sin Side. Christiern sprænger igennem tværs ind over Fjeldet. Oxe hugger sig ned til Fjorden og ind mod Byen.

6. Akt: VI.

Dyveke sidder paa en Sten og ser ud over Fjorden. Oxe standser med et Ryk sin galopperende Hest.

(27) OXE: Dreng! Dreng! det var dig, jeg saa forleden Dag.

(28) DYVEKE: (*ser uviss op.*)

(29) OXE: Hvorfor gaar du klædt i Drengetøj, Pige?

(30) DYVEKE: Fordi jeg er en Dreng, siger Mor.

(31) OXE: Hahahaha, saa kan hun have dig i Fred for os Adelsmænd, tror hun. Hvad hedder du?

(32) DYVEKE: Didrik, siger Mor.

(33) OXE: Og jeg hedder Anna. Men hvis jeg siger, du maa kalde mig Torben, hvad maa saa jeg kalde dig?

---

²⁰Tvi Jer: Ordet "tvi" er en gengivelse af lyden fra den handling at spytte, som udtryk for afsky, ringeagt, ærgrelse. [ODS]

- (34) DYVEKE: Dyveke.
- (35) OXE: Faar jeg et Kys, Dyveke?
- (36) DYVEKE: Dem fører vi ikke i Mors Hotel.
- (37) OXE: Hahaha! Dyveke! hvis du kom i Stadsklæder²¹, saa tror jeg ikke, der var nogen Adelsjomfru saa skøn som du.
- (38) DYVEKE: Det tror jeg heller ikke.
- (39) OXE: Nej se til den lille! — Du, Pigebarn, du, vil du med til Junker Christierns Fest? vil du være *min* Dame? Du kan laane min Søsters Tøj. Mine Tjenestepiger skal klæde dig paa.
- (40) DYVEKE: Er I gal, Hr. Torben. Det giver Mor aldrig Lov til.
- (41) OXE: Gør det alligevel!
- (42) DYVEKE: Saa skal I bortføre mig. Imod min Vilje.
- (43) OXE: To Timer før Festen kører jeg forbi Kroen i min Vogn. Saa staar du i Døren, Dyveke. (*Oxe vinker med Haanden og er væk i Galop. Dyveke svaler de blussende Kinder.*)

7. Akt: VII

Sigbrit vaagner ved Klinkens Lyd. Hun ud.

- (44) SIGBRIT: Men Barn da, hvor har du været henne?
- (45) DYVEKE: Bare ude at faa lidt frisk Morgenluft.
- (46) SIGBRIT: Nej, hør nu, Dyveke! (*Sigbrit følger efter ind i hendes Kammer.*)
- (47) SIGBRIT: Har du ikke talt med nogen?
- (48) DYVEKE: Nej, Mor.
- (49) SIGBRIT: Dyveke, pas paa dig selv, mit Barn! Du ved, jeg ejer ikke længere andet i Verden end dig. Og jeg har døjet saa meget ondt selv, at det er nok for os begge to. Du skal spares, min Pige. (*Hun opdager Bogen. Dyveke vil skjule den.*)
- (50) SIGBRIT: Hvad er det? (*Snapper Bladet fra Dyveke. Ser paa det. "I Anledning af, at Niclas Wullenwewer ansøger om Nedsættelse af Sildetolden, meddeles det Eders Naade, at Lybæk, der har Privilegiet, i Fjor kun har betalt 316 344 Mark."*)
- (51) SIGBRIT: Hvor har du faaet det fra?
- (52) DYVEKE: Det har jeg fundet paa Gaden.
- (53) SIGBRIT: Jamen — nej — du Barn — kan du spionere — eller — jamen det er jo umuligt.

²¹*Stadsklæder*: Stads eller stadstøj: tøj til fin brug. [ODS]

- (54) DYVEKE: Mor, det er sandt, det blæste fra Junker Christiern, forleden Dag han red forbi.
- (55) SIGBRIT: Nu forstaar jeg, lille Dyveke. Haha, min Pige. Slaa du heller ham af Hovedet med det samme. Ham kan du aldrig faa.

8. Akt: VIII

Ærkebiskop Gustav Trolle²² rider hen ad Vejen, forbi fattige Gaarde og udsultet Kvæg. Han ankommer med Følge til Bispegaarden i Hamar²³, der er flot og stærk. Trinde²⁴ Køer i Massevis drives ind til Malkning.

- (56) BISKOP KARL: Velkommen til Hamar, Hr. Ærkebiskop Gustav Trolle.
- (57) TROLLE: I har det rigtig godt, Biskop Karl²⁵. Saalænge Kirken har saadanne Fæstninger, behøver den ikke at frygte.
- (58) BISKOP KARL: Sandt nok, min kære Ærkebiskop. Men nu skriver Junkeren til mig, at han venter mig til sin Fest i Bergen.
- (59) TROLLE: Ja da. Saa faar I komme. Lige som vi andre.
- (60) BISKOP KARL: Jeg ved ikke — jeg er bange, han mistænker mig for at staa bag disse Bonderejsninger. Skønt saa aldeles med Urette.
- (61) TROLLE: Des mere faar I komme. Jeg skal nok støtte Jer. (*Peger paa sit og Karls Hoveder.*) Saalænge Kirken har saadanne Fæstninger, behøver den ikke at frygte.

9. Akt: IX.

Sigbrits Kro.

²²*Ærkebiskop Gustav Trolle*: Gustav Trolle (1488-1535), svensk ærkebiskop, som straks efter at være blevet ærkebiskop i 1515 kom i strid med den svenske rigsforstander Sten Sture den yngre. Trolle var på Christian 2.s side i kampen mod de svenskere, som ville løsrive sig fra den danske kronens herredømme og spillede en afgørende rolle i Det Stockholmske Blodbad (1520), hvor mange svenske adelsmænd blev myrdet, fordi de havde gjort oprør mod den danske konge. [DSD]

²³*Hamar*: Norsk by beliggende ca. 100 km nord for Oslo ved søen Mjøsa. Byen blev grundlagt i midten af 1000-tallet af Harald 3. Hårderåde og blev i 1152 bispesæde med tilhørende domkirke fra første halvdel af 1300-tallet. Bispesædet nedlagdes i 1537. [DSD]

²⁴*Trinde*: Betyder tyk, fyldig eller rundagtig. [ODS]

²⁵*Biskop Karl*: Karl eller Carl af Hamar (d. 1512). Der er en vis usikkerhed angående Karls ophav, men han skulle være født i Hackås i Jämtland (hvorfor han kaldtes "Jämte"). Karl studerede i 1486-1487 i Rostock og Greifswald, blev præst i Toten 1497 og biskop i Hamar 1506-1512. [GJS & SAL]

- (62) NICLAS: (*hvisker over Bordet:*) Jeg siger Jer, Hr. Knud Gyldenstjerne, denne Juncker Christiern bliver os en farlig Mand engang. Hvis ikke vi staar sammen imod ham, alle høje Herrer fra Lybæk og Sverige og Norge og Danmark.
- (63) GYLDENSTJERNE: Jeg lider ham ikke. Skønt han er min bedste Vens bedste Ven.
- (64) NICLAS: Vi maa finde paa et eller andet at lægge ham Bidsel i Munden med. Tag med op til min Ven Biskop Karl i Hamar. Der er Svenskernes Ærkebiskop Trolle paa Besøg. Snildere Mand i Norden findes ikke. — Maa jeg betale!

10. Akt: X.

Bispegaarden i Hamar. De 4 Herrer sidder i Haven.

- (65) TROLLE: Nej, mine Herrer, saa har jeg en langt bedre Ide. Vi maa udstudere hans Natur, se, hvilken Kvindetype der kan faa Magt over ham.
- (66) NICLAS: Ikke ilde! ikke ilde!
- (67) TROLLE: Finde saadan et Pigebarn, faa hende i vort Sold med Løfter og Trusler og saa gennem hende beherske ham.
- (68) GYLDENSTJERNE: Men hvor finder vi, gode Hr. Ærkebiskop, saadan en Hex, der paa engang er Jomfru Marie og Fandens Oldemor som ung?

11. Akt: XI.

Aftenen begynder at falde paa i Bergen. Dyveke staar frygtelig nervøs i Døren. Saa skramler Oxes Vogn gennem Gyderne. Med et Snuptag er hun i den. Sigbrit kommer farende ud: Hvad var det? Stands! stands! Kusken pisiker paa Hestene. Sigbrit skyder Genvej og naar frem. Men Snavset fra Hjulene staar hende i Øjnene og Larmen overdøver hendes Skrig.

12. Akt: XII.

Berghus Festsal.

Damer og Herrer driver ventende om.

- (69) NICLAS: (*halvhøjt til Ærkebiskop Trolle*) Vi Folk fra Lybæk er ikke vant til, at man lades os vente.
- (70) BISKOP KARL: (*nervøs*) Junkeren kommer nok. (*Hvisker:*) Der er et Slag igang mellem Junkerens Folk og Bønderne. Det er sikkert Udfaldet, han venter paa.

13. Akt: XIII.

Sigbrit flakker hvileløs rundt paa Gaderne. Hun naar op til Slottet. Dyveke stiger ud ved Torbens Arm. Sigbrit stivner ved at se sin Datters Skønhed. Saa er de inde. Sigbrit fatter sig og iler efter dem.

14. Akt: XIV.

Sigbrit naar ind i Forhallen, da Dyvekes Slæb forsvinder ind i Festsalen. Hun vil ile efter, men standses af Hellebardister²⁶.

- (71) SIGBRIT: Jamen forstaar I ikke! Det er nødvendigt. Det var min Datter.
- (72) HELLEBARDISTEN: Ud med sig, gamle Kælling!
- (73) SIGBRIT: Jamen I maa da forstaa ...

15. Akt: XV.

Der gaar et Chock gennem Festsalen, da Oxe entrerer med Dyveke. Man glemmer sin Velopdragenhed og glor.

- (74) NICLAS: Ved alle Lybæks Dukater²⁷, hvem er hun?
- (75) BISKOP KARL: Det maa være en eller anden fransk Prinsesse, der er kommen til Bys med Baad i Dag.

²⁶*Hellebardister*: Kommer af det italienske "alabarda", hvis sidste led "barde" betegner et senmiddelalderligt hug- og stødvåben, hvis lange træskaft ender i et spydblade, og ved hvis rod der er anbragt et økseblad - et huggespyd eller en spydøkse. En "hellebardist" er således en person, især af en fyrstelig livvagt, som er bevæbnet med en hellebard. [ODS]

²⁷*Dukater*: Ordet bruges som navn på en guldmønt af meget fint guld, der i Danmark møntedes indtil 1827 og oprindeligt havde 2 rigsdalers værdi. I denne sammenhæng som en slags mild ed, der viser, at rigdom er altafgørende for Hanseforbundet. [ODS]

- (76) GYLDENSTJERNE: Hahaha, det er en Gavtyvestreg af Torben. Pigen er saamænd bare ...

16. Akt: XVI.

- (77) CHRISTIERN: (*gaar urolig op og ned ad Gulvet i et Værelse ovenpaa. Til en Tjener*) Jeg har ombestemt mig. Sig til Torben, han maa lede Festen for mig. Jeg kommer ikke ned.

17. Akt: XVII.

- (78) TROLLE: Guds blodige Død! Der har vi jo det, vi søger, Venner. Hendes Mor er fattig, ved jeg, og ganske sikkert til Fals.
- (79) NICLAS: Saa maa vi gribe Fuglen i Flugten. Hr. Oxe, hvad vilde Junkerens Tjener her?
- (80) OXE: Junkeren kommer ikke til Festen.
- (81) NICLAS: Hvad?
- (82) TROLLE: Det maa han gøre. Skaf ham herved, Oxe.
- (83) GYLDENSTJERNE: Jeg skal vogte din Skat saalænge.
- (84) OXE: Ja, ja, da. (*ud.*) (*Trolle, Niclas og Karl staar nær Yderdøren. Larm. De kigger ud. Sigbrit er nu kommen i Haandgemæng med Hellebardisterne.*)
- (85) SIGBRIT: Jeg vil tale med Junkeren. I skal lade mig tale med Junker Christiern.
- (86) TROLLE: Stille! Ud med Hellebardisterne! Fru Sigbrit, jeg kender Jer som en agtværdig Kone og forstaar, hvad I kommer for. Kun Junkeren kan redde jer Datter nu. Det har I Ret i. I kender os maaske. Knud Gyldenstjerne af Danmark. (*Sigbrit ser paa ham.*) Biskop Karl af Hamar. (*Sigbrit nejer.*) Mester Niclas Wullenwewer fra selveste Lybæk Raad. (*Sigbrit nikker.*) Og jeg er Gustav Trolle, Svenskernes Ærkebiskop. (*Sigbrit nejer 2 Gange.*) Vi skal, saafremt det er gørligt, skaffe Jer Junkeren i Tale.
- (87) BISKOP KARL: I takker os ikke.
- (88) SIGBRIT: Jo, det gør jeg, men — der maa jo være en Grund, hvorfor I vil hjælpe mig.
- (89) BISKOP KARL: Ved I ikke, der er noget, der hedder Næstekærlighed?
- (90) TROLLE: Maaske I kunde gøre os en Tjeneste. Jeres Datter er jo skøn. Junker Christiern trænger til lidt Liv og Munterhed at have om sig ...

18. Akt: XVIII.

- (91) OXE: (*oppe hos Christiern*) Du maa komme, Christiern.
- (92) CHRISTIERN: Gider ikke. Kender jo alle Damerne udenad. Ved, hvordan hver enkelt af dem kysser.
- (93) OXE: Hvad er det, der har sat dig i skidt Humør?
- (94) CHRISTIERN: Jeg har vundet et Slag, du. 1000 Bønder er hugget ned. Herluf Hyttefad²⁸ undkom²⁹. Om en Maaned har han samlet 1000 ny. Dem hugger vi ogsaa ned. Dette meningsløse Blodspild. Vidste jeg blot, hvem der stod bag disse dumme Bonderejsninger. Jeg gad klemme ham Livet af Kværken med mine Hænder, hvor højt han saa var paa Straa.

19. Akt: XIX.

- (95) SIGBRIT: Men Hr. Ærkebiskop, der er dog Ting, man ikke kan sælge. Forstaar I da ikke, hun er mit Barn, mit eneste. Jeg beder Jer, vær ikke hjerteløs mod mig ...
- (96) TROLLE: Saa kan vi ikke hjælpe Jer.
- (97) BISKOP KARL: Der gaar Vejen ud.
- (98) NICLAS: Vi kan lade Jer smide i Hundehullet, saa kan I sidde der og betænke, hvor sødt jer Datter har det i Nat.
- (99) SIGBRIT: Jeg er rede til, hvad I forlanger.
- (100) BISKOP KARL: Det var en anden Snak, Mor.
- (101) TROLLE: Vi lover hende, hun skal aldrig fortryde det, saa længe hun er loyal mod os. Tillykke med jer Datters Lykke, Morlille.

20. Akt: XX.

- (102) CHRISTIERN: Ja ja da, Torben, naar du endelig vil det, skal du vel have din Vilje. Men jeg siger dig, at jeg blot lige viser mig. Gaa kun! jeg kommer straks.

---

²⁸*Herluf Hyttefad*: Også kaldet Herlaug Huvudfat (d. 1508), norsk oprører, der ledede en bonderejsning i Hedmark, vistnok i 1506. Rejsningen blev slået ned af junker Christiern, hvorefter Herlaug og nogle af hans tilhængere blev henrettet. [DSD]

²⁹*undkom*: Kommer af det højtyske "entkommen" og betegner det at komme bort, men navnlig at redde sig ved flugt fra en fare, at slippe væk. [ODS]

21. Akt: XXI.

- (103) TROLLE: Aha! Junker Christiern! maaske vi tør med det samme forestille — Sigbrit Villums, en Krokone her af Staden. Hendes Datter er med til jer Fest.
- (104) CHRISTIERN: (*ser forundret paa hende; siger saa træt, men høfligt*) Jeg kender jer jo ikke, men naar jer Datter er indført af saa fortræffelige Mænd som disse —
- (105) SIGBRIT: langsomt og tungt: Hvor ved Eders Naade fra, at disse Mænd er fortræffelige?
- (106) CHRISTIERN: At de er —? Hvad mener hun?
- (107) SIGBRIT: Er det ikke Hr. Niclas Wullenwewer, der har søgt om at faa Sildetolden nedsat, skønt Lybæk i Fjor snød Kronen saa skamløst, at de kun betalte 316 344 Mark?
- (108) NICLAS: Er Kællingen hvinende gal.
- (109) CHRISTIERN: Hvoraf ved hun, det er for lidt?
- (110) SIGBRIT: Et Barn kan sige sig det. Norges 20000 Bønder begynder Hverdagen med 2 salte Sild. Regner vi et Aar til 325 Hverdage, faar vi et Forbrug paa 300 Gange 2000 er 600000 plus 25 Gange 2000 er 50000, altsaa ialt 650000 Snese Sild, Tolden er $\frac{3}{4}$ Mark pr. Snese, 4 ind i 650000 er 162 500 ganget med 3 bliver 487500 Mark. Trækker vi herfra 316 344, faar vi 171 156 Mark. Ved I noget om, hvor de Penge har forstukket sig hen?
- (111) NICLAS: Hvis et Raadsmedlem fra Lybæk skal underkastes Forhør af et Fruentimmer —
- (112) SIGBRIT: I har stadig ingen andre Argumenter end, at jeg er af et andet Køn end jert.
- (113) NICLAS: Hvem ønsker I skal gaa, Junker Christiern, denne — dette — denne eller jeg? I svarer ikke. Farvel. (*Gaar fløjtende.*)

22. Akt: XXII.

- (114) OXE: (*inde i Salen*) Dyveke, ved du, at du er dejlig?
- (115) DYVEKE: Kommer Junkeren ikke snart?
- (116) OXE: Ved du, at du er 1000 Gange dejligere, end jeg regnede med.

23. Akt: XXIII.

I Forhallen.

- (117) BISKOP KARL: Junker Christiern, vi kan ikke fornærme Lybæk for en — en Sildekællings Skyld.
- (118) SIGBRIT: I er hæs, Biskop Karl, og med Rette. For nu kommer Turen til Jer.
- (119) BISKOP KARL: Det er Løgn, ihvad hun saa beskylder mig for. Eders Naade har ingen fuldtroere Mand i Norge end mig.
- (120) CHRISTIERN: Aha. (*Rejser sig kalkhvid.*)
- (121) SIGBRIT: Ja, Eders Naade, saadan er det. Der veksles daglig Brevskaber mellem Oprørerne og Biskop Karl.
- (122) CHRISTIERN: Hejsan! Soldater!
- (123) BISKOP KARL: Ingen verdslig Magt tør røre en Biskop.
- (124) TROLLE: Forlad mig, Junker Christiern! Lybæk først og saa — Rom.
- (125) CHRISTIERN: (*tøver.*)
- (126) SIGBRIT: Hvad vilde Eders Naade med Soldaterne?
- (127) CHRISTIERN: Belæg Biskop Karl med Arrest. (*Han føres ud.*)
- (128) TROLLE: Og hvad saa jeg, naadige Frue?
- (129) SIGBRIT: I? I kan hente Hr. Torben. (*Trolle ud.*)
- (130) CHRISTIERN: Hvad er I for et Djævelens Menneske?
- (131) SIGBRIT: Jeg er kun en gammel Krokone, Eders Naade. Men jeg har en, jeg holder af. Og nu beder jeg blot, om I vil give mig Lov til at tage hende med mig og gaa.

24. Akt: XXIV.

Inde i Salen. Forventning. Uro og Skotten mod Døren. Oxe i en Krog med Dyveke.

- (132) OXE: Forstaar du da ikke, Dyveke, at — at jeg er blevet forhekset af dig. Du skal blive min, om du saa forlanger, at — at jeg skal gifte mig med dig for det.
- (133) DYVEKE: Lad mig være, Hr. Oxe! siden! siden! lad os nu danse først.
- (134) TROLLE: (*ind*) Junker Christiern spørger efter Jer. Derude.

(135) OXE: (*forvirret*) Ja ja.

25. Akt: XXV.

(136) CHRISTIERN: Lykkelig du, som har en, du holder af!

(137) SIGBRIT: Det maa I da ogsaa have. Riget.

(138) CHRISTIERN: (*smiler træt.*)

(139) SIGBRIT: Oh, I har nok at kæmpe for. Se, hvor Lybækkerne trænger Landets egne Borgere. Se, hvor højrumpede Herremænd og bredballede Bisper i al Højhed har siddet paa Flæsket, mens Bønderne sulter. Skab noget nyt, Kong Christiern. Bliv Ørnen, der tager den liden Fugl paa sin Ryg og gør den til Fuglekonge³⁰.

(140) CHRISTIERN: (*ser truffen paa hende*) Sigbrit, hvad er det for Syner, I tænder i mit Sind!

(141) OXE: (*ind med Dyveke. Forsoren, rask*) Du er da ikke vred paa mig, Christiern? Jeg er rede til at gifte mig med jer Datter, hvis I forlanger det.

(142) CHRISTIERN: (*vender sig, hendes Skønhed næsten lammer ham, ja, han løfter Haanden halvt som for at afbøde et Slag eller beskytte sine Øjne. Stammende*) Er — det — jer — Datter?

(143) DYVEKE: Ja, Jeg er Dyveke. I kender mig ikke igen?

(144) CHRISTIERN: Jeg har aldrig set dig før; ikke vidst, du var til — aldrig anet, at Verden var saa vidunderlig dejlig. Vil du danse med mig, Dyveke?

(145) DYVEKE: Det ved du, Christiern.

(146) CHRISTIERN: Danse hver Dans med mig, indtil du bliver træt?

(147) DYVEKE: Saa længe du fører mig, bliver jeg ikke træt. (*Christiern slaar Hænderne sammen, Dørene springer op. Sigbrit har 2 Gange gjort et Skridt frem for at standse dem, men gaar selv i Staa. Christiern og Dyveke gaar ind i Salen. Musikken falder ind, alle rejser sig, vinker, jubler. Dørene lukkes. Tilbage staar Sigbrit og Oxe. De ser ikke paa hinanden.*)

26. Akt: XXVI.

Sigbrit er paa Vej hjem gennem Sommernatten. Vinden fra Fjorden flaar i hendes Tøj. Ensom, næsten segnende gaar hun. Men vinder dog frem.

³⁰Fuglekonge: Fuglekongen (*Regulus regulus*) af sanger-familien vejer kun 5 gram og er ironisk nok den mindste fugl i Danmark. [DSD]

27. Akt: XXVII.

I Forhallen staar Oxe stadig. Døren staar paa Klem. Musikken toner ud. Saa begynder han rastløs, af og til skottende ind gennem Sprækken, at skridte Gulvet af, hamrende sig med knyttede Næver paa Ryg og Bryst, ustandseligt mumlende: Fordømt, fordømt, fordømt, fordømt.

28. Akt: XXVIII.

Ind under Morgen. De sidste Vogne forlader Bergenhus. Adelsdamer, der var friske i Aftes, sættes i Vognene, som Blomster, der sættes i nyt Vand — men de har staaet for længe. Men op over Fjeldet gaar Christiern og Dyveke, ordløse, af og til standsende og seende hinanden i Øjnene, mens Solen og Fuglesangen stiger.

29. Akt: XXIX.

Gamle Kong Hans³¹ er paa Rejse med stadseligt Følge i Vestjylland. Han hoster og er utilpas.

(148) EN AF FØLGET: Vil Eders Naade ikke ride over Tarm Kjær?

(149) KONG HANS: Jeg er for sløj, jeg bliver i Vognen. (*Fortroppen kommer godt over. Men Vognen vælter med gamle Kong Hans. Det ser formelig sjovt ud, Hejdukkerne³² flyder som Høns i Strømmen, og skriger og tror, de dør, skønt Vandet kun naar dem til Maven. Men Sjovet ophører, da man ser Kongens forpinte Ansigt og hører hans hivende Hosten.*)

(150) KONG HANS: Naar jeg dør, inden længe, I gode Mænd, saa vær tro mod min Søn. Han har et vanskeligt Sind, men tager I ham rigtigt, kan han blive Danmark en god Mand. Hjælp ham til det.

³¹*Gamle Kong Hans*: Kongen skal angiveligt i begyndelsen af året 1513 være styrtet med sin hest i et vadested ved Skjern Å. Kongen førtes videre til Aalborghus, hvor han den 20. februar på Aalborghus Slot døde af sine kvæstelser eller medfølgende sygdom. [DK]

³²*Hejdukkerne*: Ungarnsk ord ("hajdú": landevejsrøver), som i denne sammenhæng betyder soldat, livvagt eller lakaj. [ODS & DSD]

30. Akt: XXX.

Bergenhus. Dyveke og Christiern spiller Skak.

- (151) CHRISTIERN: Saa faar jeg ført en Bonde ned. Og saa har jeg 2 Dronninger.
- (152) DYVEKE: Du snyder, Christiern. Saa vil jeg slet ikke spille mer.
- (153) CHRISTIERN: Du er heller ikke god til det. Jeg ved et andet Spil, du er meget bedre til.
- (154) DYVEKE: Bliv fra mig. Jeg er vred paa dig. Rører du mig, saa kratter³³ jeg. (*Christiern ler. Et Bud med et Brev. Stadig leende aabner han. Saa fortrækkes hans Ansigt.*)
- (155) DYVEKE: Christiern, er der noget?
- (156) CHRISTIERN: Far ligger for Døden i Jylland.
- (157) DYVEKE: Aah Christiern! Christiern! (*Og hun kysser ham og klapper hans Kinder.*) Kunde jeg tage med dig til Danmark, Christiern!
- (158) CHRISTIERN: Det ikke alene du kan, men du skal. Baade din Mor og du. Nu mister jeg Far. Des mere maa jeg holde fast ved Jer andre.

31. Akt: XXXI.

Stockholm Slot. Gustav Trolle Ærkebiskop i Lænker midt mellem Rigets Herrer³⁴.

- (159) TROLLE: Løs mig, I Slyngler. I glemmer min Rang. Jeg er Ærkebiskop.
- (160) NAT-OG-DAG: Der ligger din Afskedsansøgning. Vil du skrive den under?
- (161) TROLLE: Og I er svenske Mænd og handler saadan med en Landsmand.
- (162) FLERE: Du er ikke Landsmand, Forræder er du.
- (163) TROLLE: Binde mig kan I og brøle mig over. Men ikke forandre, at jeg har Ret. At bruge Kong Hanses Død til Oprør mod Danmark er Galskab. I kender ikke den nye Mand og ikke den Kvinde, der hjælper ham.

³³kratter: Jf. det tyske "kratzen", som betyder at kradse, rive eller skrabe med kløer, negle osv. [ODS]

³⁴Rigets Herrer: Det svenske riges herrer, som Munk taler om her er: Sten Sture den Yngre (1492-1520), svensk rigsforstander fra 1512 (tilnavnet "Sture" har han dog fået af eftertiden - han tilhørte egentlig slægten "Natt och Dag") og den kommende Gustav 1. Vasa (1496-1560), konge af Sverige fra 1523. Det kan være lidt forvirrende, at Munk senere i skuespillet bruger "Nat og dag"-navnet til Johan Månsson (1470-1520), ridder til Göksholm og af Natt och Dag-slægten. [DSD og WIKI-SV 06.08.08]

- (164) RAAB: Hahaha.
- (165) TROLLE: Den Latter kan komme Jer dyrt at staa. — Jeg tror ikke paa Sverrigs Sag.
- (166) RAAB: Forræder! Forræder!
- (167) TROLLE: Jeg tror Paa Nordens. Margrete, hin geniale, havde Ret, kun som en Enhed kan Norden bestaa.
- (168) VASA: Jeg tror paa det frie, det stolte, selvstændige Sverrig. Aldrig skal mit Land være Københavns Slavinde. Prik ham med Kaarden, til han skriver sin Afsked under.
- (169) TROLLE: Jeg er Ærkebiskop. Jeg er uafsættelig.
- (170) VASA: Stik til! stik dybere!
- (171) TROLLE: I, Biskop Mathias, staar I og ser paa, hvordan man behandler jer Ærkebiskop?
- (172) MATHIAS: (*lægger Armene overkors*) Nej, jeg protesterer! lad være med det.
- (173) NAT-OG-DAG: Stik dybere!
- (174) TROLLE: Jeg skriver ikke under. Av, av! I dræber mig. Jeg kan jo ikke skrive.
- (175) VASA: Løs hans højre Arm.
- (176) TROLLE: Nu *vil* jeg ikke skrive.
- (177) VASA: Stik til igen.
- (178) TROLLE: Giv mig Pennen da!
- (179) VASA: Nu hjælper det nok. — Bind saa Armen igen. Tilbage til Fængslet med ham.
- (180) TROLLE: Naar jeg atter engang faar højre Haand fri, skal jeg slaa Jer med Ban³⁵ og Økse.

32. Akt: XXXII.

Det er Vinter nu! en Dag med Snekrystaller. Solen gaar rød ned bag de frosne Grene. Christiern og Dyveke kommer Arm i Arm ned gennem Hvidøre Have³⁶.

- (181) DYVEKE: Det er saa underligt, Christiern — den Sol, der gaar ned i Aften — det er vor Lykkes Sol, der gaar ned.
- (182) CHRISTIERN: Snak, Pigebarn, Snak.

³⁵*Ban*: Oldhøjtysk ord for befaling, påbud eller forbud. Ordet betegner en straf i form af udelukkelse fra et samfund, et fællesskab. Mere anvendt staveform er "Band". [ODS]

³⁶*Hvidøre Have*: Fra 1507 betegnede navnet "Hvidøre" et lystslot i Klampenborg ved Øresundskysten nord for København. [DSD]

- (183) DYVEKE: Naar jeg vaagner i Morgen, er det min egen Arm, mit Hovede hviler paa.
- (184) CHRISTIERN: Det Felttog op gennem Sverrig tager mig højst en 3 Maaneder. Saa har du mig jo igen.
- (185) DYVEKE: Jeg bliver saa ene, Christiern. Mor og jeg kan ikke rigtig snakke sammen mer som før. Havde jeg bare — var der bare noget af dig, der blev tilbage hos mig. Et lille Barn, mener jeg. Tror du, Gud er vred paa os, over at vi lever uviet sammen.
- (186) CHRISTIERN: Dyveke! Dyveke! min egen kære Skat.

33. Akt: XXXIII.

En tætteaaget Aften.

- (187) EN STEMME: Svenskerne har Overtaget, Eders Naade. De kender Terrænet. Saa vidt jeg kan skønne, viger Danskerne over hele Linien.
- (188) EN ANDEN STEMME: Tys, vi er omringet her. Bag os Afgrunden, og Svenskerne til alle Sider.
- (189) EN TREDJE: Vi slipper ikke levende fra dette, Eders Naade.
- (190) KONGENS STEMME: Er I viss paa det, Dreng?
- (191) DEN TREDIE STEMME: Det gjorde heller ikke saa meget. Blot der ikke lyste et Ansigt i Taagen, et Ansigt, man ved, man aldrig mer faar at se. Hils Edele, kommer nogen af jer levende hjem. (*Hug og Skraal nærmer sig.*)
- (192) KONGENS STEMME: Naar man har et Ansigt til at lyse foran sig, ved man altid Vejen. Midt gennem Svenskerne gaar den. Kom saa, Dreng! frem frem!

34. Akt: XXXIV.

Foraar hjemme. Sigbrit sidder i Haven med en Stabel Papirer foran sig.

- (193) HENDES PIGE HANNEKEN: Der er nogle Adelsmænd, Frue.
- (194) SIGBRIT: Jeg er ikke hjemme.
- (195) HANNEKEN: Det er Herrer af Rigsraadet.

- (196) SIGBRIT: Vis dem herved. (*Krummedige, den meget gamle*³⁷, og *Biskop Stygge Krumpen*³⁸ og *Gyldenstjerne og Oxe ind. Krummedige maa rømme sig, før Sigbrit ser op.*)
- (197) SIGBRIT: Naa, mine Herrer, har Rigsraadet saa — Hr. Oxe, I er jo fuld.
- (198) OXE: Hvad mener hun? Jeg drikker, hvor jeg vil og saa meget jeg vil.
- (199) SIGBRIT: Man møder ikke fuld i mit Hus. — I maa gaa.
- (200) OXE: Vent! Vent! Vor Dag kommer nok. (*Ud.*)
- (201) SIGBRIT: Har Rigsraadet saa behandlet Bondeloven?
- (202) GYLDENSTJERNE: Den indrømmer Bønderne saa store Rettigheder, at vi kun har eet Svar. Vi afviser den pure.
- (203) SIGBRIT: Afviser den pure! Ikke engang Forhandling om den?
- (204) GYLDENSTJERNE: Nej.
- (205) SIGBRIT: Men det er umuligt. Det er jo en Fornærmelse af Kongen.
- (206) GYLDENSTJERNE: Loven er en Fornærmelse af Adel og Gejstlighed.
- (207) SIGBRIT: Men hvis nu Kongen befaler Rigsraadet at vedtage Loven?
- (208) KRUMMEDIGE: Saa bryder han sin Haandfæstning³⁹ og er en Oprører mod Rigets Forfatning. Og det er han trods sine Sejre i Sverrig ikke stærk nok til.
- (209) SIGBRIT: Ikke?
- (210) KRUMMEDIGE: Hans Hus har kun regeret Landet et Halvthundred Aar; selv er han barnløs og uden ærligt Ægteskab.
- (211) GYLDENSTJERNE: Herved giver jeg Jer saa Lovforslaget tilbage. (*De bukker og gaar.*)
- (212) SIGBRIT: Hr. Krummedige!
- (213) KRUMMEDIGE: Ja.
- (214) SIGBRIT: Hr. Krummedige! Hvad Krav stiller Rigsraadet for Bondelovens Vedtagelse?
- (215) KRUMMEDIGE: At Dyveke fjernes fra Hs. Naade.
- (216) SIGBRIT: Ja, jeg forstaar, jeg forstaar. Saa fjernes jeg ogsaa, mener I. Og saa faar Loven ingen Betydning. Farvel, Hr. Krummedige.
- (217) KRUMMEDIGE: Farvel. (*Sigbrit falder i dybe Tanker.*)

³⁷*Krummedige, den meget gamle*: "Krummedige" var en holstensk uradelsslægt opkaldt efter borgen Krummediek ved Itzehoe, som havde en dansk gren ca. 1300-1600. Munks betegnelse "den meget gamle" tyder på, at han har tænkt på Henrik Krummedige (ca. 1464-1530), som var dansk-norsk rigsråd og fra 1489 lensmand på grænsefæstningen Bohus. [DSD]

³⁸*Biskop Stygge Krumpen*: Dansk biskop (ca. 1485-1551), som var tilknyttet Christian 2.s kancelli som sekretær. For sine tjenester blev han biskop i Børglum Stift fra 1519. [DSD]

³⁹*Haandfæstning*: Middelnedertysk ord ("handvesting"), som i denne sammenhæng betegner et skriftligt løfte om overholdelse af visse retsregler og privilegier udstedt til undersåterne af en (valg)konge før hans kroning (i Danmark fra 1320-1660). [ODS]

35. Akt: XXXV.

Dyveke vandrer rastløs rundt under de blomstrende Kirsebærtræer. Sætter sig med en lille Bog. Læser lidt. Løber hen og bøjer Buskene og kigger over til Sverrig, (ja, Herregud, det var jo Danmark dengang) tager saa et Haandarbejde, smider det lidt efter ind under Buskene. Truer ad en Fugl: "Ja, du kan sagtens, Musvit, du ligger paa Æg og har ham til at sidde og synge ved Reden hos dig. Hvorfor er man dog ogsaa bare blevet et Menneske?" Saa opdager hun Sigbrit, der sidder med Papirerne, og bryder ud:

- (218) *DYVEKE: Aah, Mor, hvis du vidste, hvad det er at længes. — Mor, tror du, det er for min Skyld, Torben bælgder saadan? (Sigbrit løfter Hovedet og ser længe paa hende. Atter driver Dyveke ned for at spejde. Giver pludselig et lille Skrig fra sig. Styrter ned til Vandet. Er det ikke et Skib langt ude med Kongeflag paa? Jo. Saa smider hun det meste af Klunset og kaster sig ud i Bølgerne.)*

36. Akt: XXXVI.

Brændende utaalmodig gaar Christiern op og ned ad Skibsplankerne.

- (219) *CHRISTIERN: Flere Sejl op! hjælp til med Aarerne! ro! ro! ro! (Da ser han noget forude.) Hvad der?*
- (220) *KAPTAJNEN: En Sæl, Eders Naade.*
- (221) *CHRISTIERN: (jublende) Jeg er like sæl! Ro! ro! ro! Flere Sejl op! (Saa springer han ud til den dødtrætte Pige og fører hende ombord.)*

37. Akt: XXXVII.

I Kahytten.

- (222) *CHRISTIERN: Jeg er brændt op af Længsel.*
- (223) *DYVEKE: Jeg vil brænde dig op med mine Kys.*
- (224) *CHRISTIERN: Lille rasende Pige! som hedder Due og er en Lækat, en vild og gal Hermelin!*

38. Akt: XXXVIII.

Sigbrit sidder endnu med sine Papirer sent paa Eftermiddagen, da Christiern staar for hende.

(225) SIGBRIT: Er du her, Kong Christiern? er Stockholm falden?

(226) CHRISTIERN: Den maa sultes ud. Det kan tage Aar. Men hele Sverrig er mit. For den Sags Skyld kan jeg godt lade mig krone som Nordens Konge.

(227) SIGBRIT: Det har ingen Hast.

(228) CHRISTIERN: Maaske det har Hast. Jeg har tænkt mig, Sigbrit, at lade mig ægtevie til Dyveke og lade hende krone sammen med mig.

(229) SIGBRIT: Du er en Nar, Kong Christiern, en stakkels Nar. *(Rejser sig og gaar i Vrede. Kongen staar forvirret tilbage. Hans Blik falder paa Bondeloven. Han løfter den op. Der staar: Forkastet af Rigsraadet.)*

(230) CHRISTIERN: Vent! Vent!

39. Akt: XXXIX.

Hos Slotsfogden.

Torben Oxe sidder ved Slotsregnskaberne. D. v. s. de flyder rundt om ham. Selv flyder han i Drik. "1215 Mark + 100 Mark —det er 1400 Mark eller 1300 Mark, jeg ved ikke mere, hvad det er. Ved bare — ved bare, de mangler."

(231) GYLDENSTJERNE: *(ind.)* Torben, hold op med det Drikkeri. Vil du have Pigen, saa tag hende. Han hugger vel ikke Hovedet af dig.

(232) OXE: Hvor ved du det fra?

(233) GYLDENSTJERNE: Han dyer sig vel. Jeg kan rejse Jylland imod ham, hvad Dag jeg vil. Og jeg gør det engang. Jeg hader ham. Først tog han dit Venskab fra mig. Og saa dig selv. For du er jo død nu, i Opløsning allerede. Nu sigter han efter min gode Gaard for at dele den ud til Bønder. Vent! Vent!

40. Akt: XXXX.

Sigbrit gaar paa Grønttorvet. Hun er glad og hyggelig ved igen at være mellem jævne Folk.

- (234) SIGBRIT: Nej, har han Gulerødder allerede! De er rigtig pæne. Der gaar Orm i dem senere hen. Jamen de der Blomkaal, er de virkelig gemt fra i Fjor? Næh, bild mig nu ikke det ind! Aah, han kan selv være et Blomkaalshoved, kan han. Og saa $\frac{1}{4}$ Mark — aldrig Tale om. 2 for $\frac{1}{4}$. Naa, saa lader vi være. Hvor er hans saa fra? Naa, fra Skovshoved⁴⁰. Det er fine Ærter. De har faaet Hestegødning. Ja, der kan han se, jeg forstaar mig paa flere Ting end en — Næmen, jamen *dér* er jo friske Hoveder. Hvad koster de? Det er passelig. Saa skal jeg have $\frac{1}{4}$ Mark tilbage. Hør, de er pæne. De er ligefrem smukke. Er det hans Kone? Se se, hun er jo lige saa smuk som Kaalhovederne. Sikke to pæne unge Folk! Ja, I kan sagtens, kan I. I er to om det hele. Naa, jeg maa af Sted med Pakkenellikerne. (*Hun tramper af. Overalt er der bæret Grinen.*)

41. Akt: XLI.

Christiern og Dyveke rider gennem Skoven.

- (235) CHRISTIERN: Hvor er der Fred i den danske Bøgeskov! det bliver mig saa uvedkommende, altsammen, Krigen i Sverrig, Bondeloven. Jeg vilde ønske, den strakte sig til Verdens Ende, og at Hestene aldrig blev trætte.
- (236) DYVEKE: Se det grønne Mos! med Solstrejf ind over. Skal vi hvile lidt?
- (237) CHRISTIERN: Men i Morgen maa jeg jo atter til Sverrig.
- (238) DYVEKE: Jeg rider med dig. Ja, Christiern, jeg kan ikke undvære dig. Jeg trækker i Drengetøjet — du kan tro, det passer mig endnu. Og naar du skal krones engang, vil jeg forklædt som Ridder og med et lille Overskæg sat paa staa lige bag ved dig under det hele. Gaar det ikke nok an?
- (239) CHRISTIERN: Dyveke, jeg har aldrig ret friet til dig. (*Han knæler ned.*) Du har givet mig dit Hjerte. Nu beder jeg: vil du ogsaa give mig din Haand. Vil du blive min Hustru og dele med mig ... (*Sigbrit kommer med sine Smaapakker, pustende og svedende i den varme Dag. Hun stopper op, lytter, saa siger hun kort og haardt:*)
- (240) SIGBRIT: Den spanske Kejsers Søster Isabella⁴¹ fylder 16 Aar. (*Uvilkaarligt springer de to unge op og lidt fra hinanden. Saa samler Christiern sig og fnyser:*)
- (241) CHRISTIERN: Hvad rager det os?

⁴⁰Skovshoved: Byen, som dengang var et fiskerleje, ligger i samme område ud til Øresund, hvor lystslottet Hvidøre ligger. [DSD & GM]

⁴¹Den spanske Kejsers Søster Isabella: Isabella eller Elisabeth (1501-1526) var af den Habsburgske adelslægt og søster til den Karl 5. (1500-1558), som var tysk-romersk kejser (1519-1556) og konge af Spanien (1516-1556). [DSD & DK]

- (242) SIGBRIT: Hvordan vil du bøje Rigsraadet, Christiern? Betyder de noget for dig, de Love, du og jeg har bestemt, Retfærd og Sundhed i Samfundet? Ved en Forbindelse med det mægtige Kejserhus kan du tvinge dine Stormænd i Knæ.
- (243) DYVEKE: Mor, Mor! hvor kan du faa saa hjerteløs en Tanke ind i dit Sind?
- (244) CHRISTIERN: Det vil aldrig ske, Dyveke, aldrig.

42. Akt: XLII.

Inde i Skoven er Skovshovedbonden paa Vej hjem med sin Kone. En lille Hest bærer over Ryggen de usolgte Grønsager.

- (245) BONDEN: Hun er nu en flink en, den her Sigbrit. — Saa kan de sige om hende, hvad de vil.
- (246) KONEN: Skal jeg til at være jaloux paa hende?
- (247) BONDEN: Ja, pas du paa, Ellen. Hun kan blive dig farlig nok. *(Saa ler de begge og klapper Hesten. I det samme omringes de af Ryttere.)*
- (248) ANFØREREN: Hr. Krabbe⁴² har Brug for din Kone i Aften.
- (249) BONDEN: Hvad — hvad skal det sige?
- (250) ANFØREREN: Du Kvinde, sid op! *(Bonden river Grønsagerne af Hesten, sætter sin Kone op paa den, men Rytteren river hende til sig og galopperer bort med hende. Bonden river den bagerste Landsknægt af Hesten. En anden kommer sin Kollega til Hjælp. Flere Ryttere vender om, mishandler Bonden og jager ham ind i Skoven. Paa den solbeskinnede Plet staar Hesten ene tilbage, velfornøjet gumlende Kaal i sig.)*

43. Akt: XLIII.

- (251) CHRISTIERN: Hvad var det? Var det ikke en Pil? Hvem skyder her? Det er mig, Kongen, der spørger.
- (252) SIGBRIT: Hvem kommer der? Men det er jo dig, jeg købte Kaal af, dig med den kønne Kone. Hvad er der sket?
- (253) BONDEN: *(vakler ind blødende)* Hr. Krabbe — Hr. Krabbe han tog — han tog hende fra mig — hun vilde ikke — jeg værgede hende — og saa — *(Falder død sammen.)*

---

⁴²Hr. Krabbe: Tyge Krabbe (ca. 1474-1541), dansk rigsmarsk og rigsråd. I 1507 blev han lensmand på Helsingborg Slot. Han blev som deltager i adelsoprøret en af Christian 2.s bitreste fjender. [DSD]

- (254) SIGBRIT: Der døde han. Det er godt nok til ham. Hvor kan det falde en Ting som en Bonde ind at sætte sig op imod sin Ejermand? — Begynder du nu at forstaa, Dyveke?
- (255) DYVEKE: (*fortvivlet*) Hvad kommer det mig ved, hvordan Bønderne har det? Jeg vil ikke miste min Christiern.
- (256) SIGBRIT: Siger du ogsaa saadan, Konge: hvad kommer mine Bønder mig ved?
- (257) CHRISTIERN: Jeg svigter dig aldrig, Dyveke. Men hvad det saa end maa koste mig, skal Bondeloven blive Lov.

44. Akt: XLIV.

Purung, fin og spæddlemmet sidder Prinsesse Isabella paa en Køjekant i et tumlende Skib i Vesterhavet.

- (258) ISABELLA: Hjælp mig op paa Dækket. Jeg dør hernede. Jeg maa have frisk Luft. (*Hun hjælpes op. Klitforrevet og fjernt ligger den jydske Kyst bag de fraadende Bølger.*)
- (259) ISABELLA: Er det ikke Land derinde? Kan vi ikke komme derind?
- (260) EN GAMMEL MATROS MED FRISPROG: Jo, med Djævelens Hjælp. Saa skal vi først drukne ved en Revle, saa knuse Hovedet paa Vraggods, og sidst blive slaet ihjel af dem derinde, saa snart vi skyller ind.
- (261) ISABELLA: Fru Anne Meinstrup⁴³, jeg er saa syg, saa syg. Jeg vilde saa gerne — jeg vilde saa gerne blot lige se ham, inden jeg dør.
- (262) ANNE MEINSTRUP: I dør sgu ikke, Eders Naade. Saa let slipper man ikke ud af 'et. Man dør aldrig, naar man havde godt af det. Næ, Døden og gamle Regninger kommer altid, naar det passer En daarligst.
- (263) ISABELLA: Bare jeg ikke var saa syg. Videre køn er jeg ikke i Forvejen, og nu kommer jeg til at se helt rædsom ud. Han kan da aldrig komme til at synes om mig, tror I vel, Fru Meinstrup.
- (264) ANNE MEINSTRUP: Saa gør det heller ikke noget. Jo mindre de synes om os, de Mandfolk, des mer kan vi være i Fred.

45. Akt: XLV.

---

⁴³*Fru Anne Meinstrup*: Anne Meinstrup eller Anne Meinstorf (ca. 1475-1535) var en dansk adelsdame og i perioden 1503-18 hofmesterinde for to dronninger, Christine og Elisabeth. Under Grevens Fejde (en borgerkrig som hærgede Danmark i 1534-1536) mødte hun op på landstinget i Ringsted og talte mod Christian 2.s tilhængere, hvorpå vrede københavnske borgere dræbte hende. [DSD]

Paa Hvidøre Slot sidder Sigbrit taus med Hænder i Skød. Dyveke hulker, hulker, hulker.

- (265) DYVEKE: Det er din Skyld, Mor, det var dig, der vilde det.
- (266) SIGBRIT: Du ved dog hvorfor. Ikke for at gøre min egen lille Pige ondt. Men fordi det er nødvendigt for Riget.
- (267) DYVEKE: Jeg ved snart ikke. Aah, Mor, Mor, Mor!

46. Akt: XLVI.

Og langs Stranden rider Christiern, ene, i Stormen og Regnen, frem og tilbage, skottende ud over Bølgerne.

- (268) EN ABBED: (*nærmer sig*) Eders Naade, det gør mig smertelig ondt for Jer, men — et Rygte i Klostret siger, at Skibet med Prinsessen er forlist ved den jyske Kyst.
- (269) CHRISTIERN: Gaa hjem, Broder Anders, gaa hjem og bed — til din Gud — at det var — saa vel. (*Abbeden maaber og ryster paa Hovedet. Og Kongen sætter atter Hesten i Gang.*)

47. Akt: XLVII.

- (270) EN ÆRKEBISKOP: (*memorer Prædiken med Vin staaende foran sige.*) Saa byder vi da — hvad er det vi byder — (*kigger i Manuskriptet, nipper til Vinen.*) — hvor Pokker er det? naa her — saa byder vi da Spaniens Solskinsprinsesse velkommen til Lykken i Danmarks Skovsvalhed, idet vi siger med Sanct Paulus Apostel i Brevet til de Galater ...

48. Akt: XLVIII.

Nat i Hvidøre.

- (271) DYVEKES STEMME: Hvordan var hun saa, Christiern?
- (272) CHRISTIERN'S STEMME: Et Barn, min Dyveke. En Blomst fra et Drivhus. Du og jeg maa være gode imod hende den korte Tid, til hun dør.

49. Akt: XLIX.

Paa Stockholms Slot filer i den øde Nattetime Gustav Trolle sine Haandlænker mod et Spir i Væggen, filer og filer og filer.

50. Akt: L.

Ting i Viborg.

Højt paa Bjerget mellem Kampesten sidder Kongen med Adel og Bisper om sig, Borgere og Bønder længere nede. Under ham Byen og Domen, de sorte Hedeflader og blinkende Søer.

- (273) BISKOP STYGGE KRUMPEN: Men, Eders Naade, Børglumbispen har dog ældgammel Ret til herreløst Gods, som Havet slaar ind paa hans Kyst.
- (274) CHRISTIERN: Har Bispen ogsaa Ret til at *gøre* det herreløst?
- (275) STYGGE KRUMPEN: Jeg ved ikke, hvor det staar i Skriften —
- (276) CHRISTIERN: Se efter, hvad der staar i det femte og syvende Bud⁴⁴.
- (277) GYLDENSTJERNE: Det er min Mening, at vi danske Herremænd lige saa godt kan tale rent ud til Hans Naade. Vi ved jo nok, af hvem han inspireres til at skænke Borgere og Bønder de Rettigheder, han fraraner os.
- (278) MANGE RAAB: Hørt! Hørt!
- (279) GYLDENSTJERNE: Der vil komme den Dag, Kong Christiern, da I maa vælge mellem jert Riges bedste Mænd og et udenlandsk Skørt.
- (280) CHRISTIERN: Vogt Jer, Knud Gyldenstjerne. Naar en Hugorm løfter sit Hoved for højt ...
- (281) GYLDENSTJERNE: I fortrøster Jer til, at Borgere og Bønder holder med Jer. Men jeg ved (*med hævet Stemme:*) at mange agtværdige Borgermænd blues i Løndom⁴⁵ over den Behandling, der bliver Rigets retmæssige Dronning til Del.
- (282) MUMLEN BLANDT BORGERNE: Ja ja.

⁴⁴ *det femte og syvende Bud:* Jf. Moseloven (bl.a. i GT: 2 Mos. 1-17). I den traditionelle kirkelige fortolkning (katolsk, ortodoks og luthersk) lyder 5. bud: ”Du må ikke slå ihjel” og 7. bud: ”Du må ikke stjæle.” [BB]

⁴⁵ *blues i Løndom:* Verbet ”blues” betegner det at føle skam eller undseelse, mens det gammeldanske ord ”løndom” betyder hemmelighed. [ODS]

- (283) GYLDENSTJERNE: Og hvis det passer, hvad Rygtet melder, at mens Krigen i Sverrig føres valent⁴⁶, og Stockholm er endnu ikke taget, ruster Spanien for at hævne den Tort, der overgaar dets Prinsesse her i Danmark, vil jeg spørge Bønderne: hvor mange af jer vil ofre jert Liv for en udenlandsk Smaapiges Skyld.
- (284) MUMLEN BLANDT BØNDERNE: Saamænd! Saamænd!
- (285) CHRISTIERN: (*rejser sig*) Tinget er hævet. Naar vi næste Gang tales ved, Knud Gyldenstjerne ...
- (286) GYLDENSTJERNE: Jeg rejser til Holsten i Morgen. Skal jeg hilse jer Farbror i Gottorp⁴⁷?

51. Akt: LI.

Sigbrits Stue i København. Christiern ind.

- (287) SIGBRIT: Hvordan gik det paa Tinge i Viborg?
- (288) CHRISTIERN: Hvor er Dyveke?
- (289) SIGBRIT: Til et Boldspil et Sted. — Hvordan gik det paa Tinge, spurgte jeg.
- (290) CHRISTIERN: Ilde, Sigbrit, ilde. Det brænder i Jordbunden hist og her, snart slaar Luerne op og omspænder os.
- (291) SIGBRIT: Du ved vel, hvad der kan slukke.
- (292) CHRISTIERN: Forstaar du da intet af, hvad det er at elske, Kvinde? Sende Dyveke fra mig — før kan jeg skære mit Hjerte ud og sende det bort. Forstaar du da ikke, at det at elske er at opleve Livet — man vaagner fra Døden og er til? man er blind, døv, uden Lugt og Smag — saa kommer hun — og man sanser med et, med hendes Sanser, Havet og Himlens Farver, Fuglenes Sang og Blomsternes Duft.
- (293) SIGBRIT: Men som Konge behøver du intet at vide af alt det der. Behøver ikke at vide, at Himlen har Farver, at Fugle kan synge og Blomster dufte. Det er ligegyldigt for Kongen. Du skal bare vide, der er Folk, der har det ondt, og som du kan hjælpe. Og du skal huske, at man kan ikke købe Lykke til mange fra den strenge Kræmmer deroppe uden at give ham sin egen i Pant.

52. Akt: LII.

⁴⁶*valent*: Bruges her overført om en persons optræden, som kan siges at være præget af undvigenhed, passivitet, ligegyldighed, svigtende lyst eller evne til at tage et klart standpunkt. [ODS]

⁴⁷*Farbror i Gottorp*: Der er tale om Frederik 1. (1471-1533), som skulle blive konge af Danmark og Norge fra 1523. Frederik 1. boede på Gottorp Slot i Slesvig, og han opholdt sig sjældent i København og talte næppe dansk. [DSD]

Isabella har listet sig ind paa Tronen, der sidder hun med en Cither og synger en Salme⁴⁸:

(294) ISABELLA:

Du ved det nok, mit Hjerte,
du ved, at Gud er stor —
men stor er ogsaa hans Fjende,
saa tit du det erfor^a.

^aerfor: Ældre datidsform af "at erfare", som kommer af det tyske "erfahren" (egentlig betydning: at gennemvandre). [ODS]

Velan^a! saa faar du kæmpe
og tro trods Fald og Brudd,
at stor er vel Guds Fjende,
men større er dog Gud.

^aVelan: Kommer af det tyske "wohlan" og skal nok forstås som et opmuntrende tilrâb, opfordring eller tilskyndelse. [ODS]

(Fra en Løngang⁴⁹ er Dyveke traadt frem, hun opdager Dronningen, smiler spotsk, staar lidt, bliver bevæget, maa tørre sine Øjne. Christiern kommer frem fra den anden Side, standser ogsaa ved at se Dronningen, Dyveke er ved at give et Skrig fra sig, da hun ser ham; men han gør Tegn, og hun trækker sig tilbage.)

(295) ISABELLA: *(opdager Christiern)* Men Christiern, er du kommen fra Jylland. Var Rejsen streng?

(296) CHRISTIERN: Kun Gud burde være Konge, Isabella. Det er ikke til at magte paa engang at være Konge og et Menneske.

(297) ISABELLA: Har de voldt dig saa mange Furer i Panden?

(298) CHRISTIERN: Og i Hjertet med.

(299) ISABELLA: Dem i Hjertet kan jeg jo ikke glatte. Men maa jeg prøve med dem i Panden?

(300) CHRISTIERN: Hvor kan du tro paa Gud i denne Verden af Virvar, Isabella?

(301) ISABELLA: Hvor kunde jeg leve uden? Jeg har saa meget at kæmpe med, herinde i mit Hjerte, mener jeg.

(302) CHRISTIERN: Min lille fromme gode Dronning. *(Kysser hendes Hænder.)* Det er sent nu. Vi skal til Ro.

(303) ISABELLA: Det skal vi vel. *(Hun begynder nølende at gaa. Da han tror hende ude, iler han gennem Løngangsdøren. Hun vender sig om, slæber sig hen til Tronen, brister i Graad.)*

⁴⁸Salme: Munks to strofer findes i Den Danske Salmebog som salme nr. 634 under titlen "Du ved det nok, mit hjerte" til melodien "Min død er mig til gode" (salme nr. 530). [DDSO]

⁴⁹Løngang: Betegner en hemmelig gang. [ODS]

53. Akt: LIII.

I Fængslet i Stockholm. Endelig brister Jernkæden. Ærkebiskoppen strækker sig og snor Liv i de døde Hænder. Ved det blafrende Lys finder han en Kappe frem gemt bag en løs Sten. Han spytter paa det muldne Brød paa Bordet. Ritsch ratsch flænger han Kappe og Lagen og binder sammen til Snore og firer sig ned. Nu hænger han mellem Himmel og Jord, og Rebet er ikke længere. ”Hjælp mig, Herre Gud. Hjælp mig — for min Hævns Skyld, Herre, min Gud i Himlen,” hvæser han og lader sig falde. ”Hvem der?” Han ligger stille. Kommer sig saa op, hinkende og blodig og lister sig gennem Stockholm.

54. Akt: LIV.

Den danske General Otto Krumpen⁵⁰ sover i sit Telt.

(304) EN SOLDAT: Hr. General. (*Trolle frem bag Soldaten.*)

(305) OTTO KRUMPEN: Hvad er det for et Genfærd? (*Rystet*) Herre Ærkebiskop — Jer?

(306) TROLLE: Stockholm er udsultet, Krumpen. Lov Byen hæderlig Fred, saa overgiver den sig. Og er vi først derinde, giv saa Magten til mig og lad mig indfri jere Løfter. (*Vakler og griber for sig.*)

55. Akt: LV.

I Wittenberg.

Morten Luther⁵¹ prædiker paa Torvet for Borgerne.

---

⁵⁰*Otto Krumpen*: Otto, eller mere ret, Otte Krumpen (1474-1569), dansk rigsmarsk og lensmand bl.a. bosat i Helsingborg fra 1522. Otte var Stygge Krumpens broder og førte bl.a. den danske hær mod Sverige 1520. [DSD & ROHI]

⁵¹*Morten Luther*: Fordansket navn for den tyske teolog og reformator Martin Luther (1483-1546). Luther var en ledende skikkelse i opgøret med den romersk-katolske kirke, som førte til oprettelsen af de evangelsk-lutherske kirker. Opgøret gik dog ikke stille for sig, og da Luther i 1517 opslog 95 teser mod katolicismens handel med aflad, indledte den katolske kirke en kætteriproces, som endte med, at Paven i 1520 bandlyste Luther. [DSD & ML]

- (307) LUTHER: Han kalder sig Guds Statholder, gør det store Udyr i Rom. Men han er en Fyrste fra Helvede, og djævelske Paahit er hans Love. Hvad vil det sige, at Præster og Munke og Nonner ikke maa gifte sig? Var ikke Patriarkerne gift, Jakob endda med 2 Hustruer, ja havde ikke Gudsmanden David mangfoldige?

56. Akt: LVI.

I Tronhallen.

- (308) CHRISTIERN: Jeg maa rejse derop for tredie Gang, Dyveke. Otto Krumpen tager ikke Stockholm. Og nu kan det ikke trækkes længere ud.
- (309) DYVEKE: Saa maa du sende Mor ud af Landet først. Hun arbejder Dag og Nat paa at skille os.
- (310) CHRISTIERN: Det kan hun ikke. Men Riget kan ikke mangle hende. *Jeg* kan bedre undværes end din Mor.
- (311) DYVEKE: Du maa ikke rejse til Sverrig, Christiern, og lade mig ene hos Mor.
- (312) CHRISTIERN: Jeg er fortvivlet over Stockholms Sejghed.
- (313) TROLLE: (*ind*) Men nu er den falden, Kong Christiern.
- (314) CHRISTIERN: Hvad siger I mig? Er det Jer, Gustav Trolle?
- (315) TROLLE: Om en Maaned kan jeg krone Jer i Stockholm.
- (316) CHRISTIERN: Hvad har I lidt for min Skyld, Hr. Trolle.
- (317) TROLLE: Des større er Sejren. Har I hørt om Munken fra Tyskland?
- (318) CHRISTIERN: Kætteren?
- 52
- (319) TROLLE: Kætteren, ja. Han er Fremtidens Mand. Han kalder Paven for Antikrist, denne Pave, der har afsat mig, en Ærkebiskop, uafsættelig, og givet en anden mit Embede. Munken har Ret! kald ham herop! jeg gør Jer til Nordens Kejser, Kong Christiern, gør I saa mig til Nordens Pave og giv mig jer Søster til Ægte.
- (320) CHRISTIERN: Er I rasende, Mand?
- (321) TROLLE: Fordi jeg vil gifte mig. Præster gifter sig rask væk i Tyskland. Munken har jo Ret. Patriarken Jakob var gift endda med 2 Hustruer, ja Gudsmanden David havde en Vrimmel af Hustuer. Nu er det os, Kejser Christiern! hil Jer! Dagen er vor. (*Iler ud.*)
- (322) DYVEKE: 2 Hustruer, sagde han. 2 Hustruer, Christiern.

⁵²*Kætteren*: Ordet kommer oprindeligt af det græske "katharós" (ren, uplettet), men begrebet blev overtaget af den romersk-katolske kirke, hvor det kom til at betegne en tilhænger af en fra kirkelæren afvigende lære og udgiver den for kristelig - en vrangtroende, en vranglærer. [ODS]

- (323) CHRISTIERN: Og Stockholm er mit, hele Sverrig mit. Endelig. Endelig! Ved den levende Gud, jeg ægter dig, Dyveke! min Hustru, min Dronning, min Kejsesinde. (*Løfter hende op paa Tronen.*)

57. Akt: LVII.

Dyvekes Stue. Hun er ved at klæde sig af. Det famler ved Døren.

- (324) DYVEKE: Er det dig, Christiern?
- (325) OXE: (*ind*) Jeg — jeg — jeg søgte Fru Sigbrit.
- (326) DYVEKE: Mor er ikke her.
- (327) OXE: Hæhæ, nej saamænd — men lille Dyveke er her —
- (328) DYVEKE: Ja, gaa saa med Jer.
- (329) OXE: — lille Dyveke er her — saa rød, saa rund endnu som i Bergen.
- (330) DYVEKE: Hvad vil I mig? Ud!
- (331) OXE: Hæhæhæ. (*Griber fat i hende. De tumler rundt. Han faar kastet hende ned paa Sengen.*)
- (332) SIGBRIT: (*ind*) Det er godt, Hr. Oxe.
- (333) OXE: For Helvede! I lyver. I saa ingenting. Hun vilde det selv. Jeg gjorde intet. Jeg er Medlem af Rigsraadet. Min Slægt vil dække mig. Det er Jer, der lyver.
- (334) DYVEKE: Ud med Jer! I ækle forpestedes Dyr!
- (335) SIGBRIT: Kom med mig, Hr. Oxe.

58. Akt: LVIII.

I Sigbrits Stue.

- (336) SIGBRIT: Naar I en Dag bliver ædru, Hr. Oxe, saa kom til mig og bejl som en ærlig Mand til min Datter. Saa faar vi se. Farvel. (*Hun lukker ham ud. Han staar udenfor og forstaar ingenting.*)

59. Akt: LIX.

Sigbrit er ude at køre. De standser foran en faldefærdig Bondegaard, hvor en krumslidt Bonde nærmer sig Vognen rystende.

(337) SIGBRIT: Kan han sige os Vej til Hr. Krummediges Borg?

(338) BONDEN: (*skælvende*) Vi skylder hverken Præst eller Herremand.

(339) SIGBRIT: Jeg spørger, kan han sige os Vej?

(340) BONDEN: (*med klaprende Tænder*) Vi skylder ikke. Vi har betalt til Terminen her.

(341) SIGBRIT: Kør videre. — Herregud! ja, det haster. Dette her har varet længe nok.

60. Akt: LX.

Hos Krummedige. Han rejser sig værdig, gammel, gigtplaget, fornem, rig.

(342) SIGBRIT: Staar I ved, Hr. Krummedige, at naar Dyveke fjernes fra Kongen, vedtager I Bondeloven?

(343) KRUMMEDIGE: Det staar vi ved nogle Uger endnu, Fru Sigbrit.

(344) SIGBRIT: Saa takker jeg Jer. Farvel.

61. Akt: LXI.

I Sigbrits Stue.

(345) SIGBRIT: (*til Oxe*) De Kirsebær bliver hun rigtignok glad for, Hr. Torben.

(346) OXE: Saamænd gør hun ej.

(347) SIGBRIT: Hun deler dem med Kongen, kan I tro. Men drik nu med mig paa, at der kommer den Dag, hvor hun deler med Jer. Jeg har købt Jer et Gods i Holland, Hr. Torben.

(348) OXE: Haabløst. Hun siger jo aldrig ja.

(349) SIGBRIT: I skal blot om Bord paa en Skude i al Stilhed. Om et Aar eller 2 har I et Barn sammen, og Kongen et med sin Dronning. Saa klarer sig alt.

62. Akt: LXII.

- (350) CHRISTIERN: (*i Trolles Stue i hans Logi*) I bor fattigt her, min kære Ærkebiskop. I maa savne jert Bispesæde⁵³.
- (351) TROLLE: Svært, Eders Naade.
- (352) CHRISTIERN: I skal faa det igen.
- (353) TROLLE: Det betvivler jeg ikke.
- (354) CHRISTIERN: Men først maa I hjælpe mig med at forfatte en ny Ægteskabslov.
- (355) TROLLE: Ægteskabslov?
- (356) CHRISTIERN: Jeg har eftergransket Sagen selv. Det strider, som I sagde forleden, mod Naturen og imod Guds Vilje, at en Mand kun har een Hustru.
- (357) TROLLE: Det har jeg aldrig sagt.
- (358) CHRISTIERN: Derfor sætter I Jer paa jer Hest nu, og vi rider til Hvidøre sammen; der vier I mig til Dyveke, hvis I vil gense Sverrig.
- (359) TROLLE: Eders Naade, det er Afsind.
- (360) CHRISTIERN: Nej, det er Befaling.
- (361) TROLLE: Folket taaler det ikke. Om Adelsmændene finder sig i det — Adelsfruerne gør det aldrig.
- (362) CHRISTIERN: Mor Sigbrit vil gifte sin Datter med Torben. Forstaar I mig? Men hun kommer for sent. Følg saa.

63. Akt: LXIII.

- (363) SIGBRIT: Saa er det da Aftale mellem os, Torben — —
- (364) DYVEKE: (*ind i Brudedragt*)
- (365) SIGBRIT: Hvad skal det betyde?
- (366) DYVEKE: Jeg hører Hovslag af Kongens Hest. Selv skal han sige dig det.
- (367) CHRISTIERN: (*ind med Trolle*) Haha, her sidder Hr. Torben. Min Ungdomsven, for vort gamle Venskabs Skyld skal du faa den Ære at være Vidne ved min Bryllupsfærd. Og siden gør vi to Regnskabet op.
- (368) SIGBRIT: Er I rasende alle? Hvad vil Hr. Trolle her?
- (369) CHRISTIERN: Hr. Ærkebiskop, gør saa jer Pligt.

⁵³*Bispesæde*: Formentlig hentyder Munk til Herregården Almarstaket ved Mälaren, skønt den dog allerede blev revet ned i år 1519 på Sten Sture den Yngres forlangende.

- (370) DYVEKE: Endelig, Christiern, endelig.
- (371) SIGBRIT: Staar det Jer klart, at hvis dette sker, er vi alle i Morgen paa Flugt ud af Riget?
- (372) CHRISTIERN: Det sker.
- (373) SIGBRIT: Det sker ikke. I Kongens Navn forbyder jeg Jer denne Handling, Hr. Trolle. (*Hun viser Seglet frem.*)
- (374) CHRISTIERN: Giv mig Seglet tilbage.
- (375) SIGBRIT: Gaa! ud af mit Hus! allesammen! Nu taaler jeg ikke mer. (*Hun støder Dyveke ind i hendes Værelse og drejer Nøglen om.*)
- (376) TROLLE: Eders Naade! lad os gaa ud i Haven! Hør mig, hvad jeg vil sige Jer.

64. Akt: LXIV.

- (377) DYVEKE: (*hamrende paa Døren*) Luk mig op! Christiern! Christiern! Hjælp mig ud! (*Hun falder om.*)

65. Akt: LXV.

- (378) OXE: Han bruger Øxen! Aah Kristus, Kristus! Han bruger Øxen imod mig.
- (379) SIGBRIT: Hvad var der med Barnet? (*River Døren op.*) Hjælp mig, bær hende hen paa Brixen. Tag mig saa i Skabet — her er Nøglen — anden Række fra oven — tredie Flaske fra højre — nej, ikke den der, er I galen, Mand? I ser vel Korset — den der — ja Tak. (*Skubber Døren til. Tæller 10 Draaber op til Dyveke.*) Drik dem, min Pige! Saadan! det dulmer. Gaar det lidt bedre nu. Du maa passe paa. Ikke hidse dig saadan. For din Hjertefejls Skyld.

66. Akt: LXVI.

- (380) OXE: (*er ene i Stuen ved Siden af*) Han bruger Øxen! Aah Kristus! Kristus! — Af sted! (*Men da han river Døren op, møder Kongens Vagt ham med Spyd og gænger ham ind igen. Fortvivlet falder hans Blik paa Giftflaskerne. Han afviser Tanken. Men pludselig griber han en og stænker dens Indhold ud over Kirsebærrene.*)

67. Akt: LXVII.

- (381) SIGBRIT: (*inde i Dyvekes Værelse*) Lille Pige, nu skal du bare ligge rolig.
- (382) DYVEKE: Mor, Mor, hvorfor er du saa ond imod mig?
- (383) SIGBRIT: Saa saa, mit Barn. Det skal nok blive godt. Jeg skal tale med Kongen. — Lig nu bare stille.

68. Akt: LXVIII.

Torben staar raadvild og dødsensangst, forbryderangst. Ser sig lurende om. Skynder sig ud gennem Vinduet. Sigbrit kommer ind, ser, han er væk, ogsaa hun er oprevet, vakler lidt rundt for at faa Ro over sig. Tager saa sit Haandarbejde for at tvinge sig til Ro med det. Sidder lidt, fugter de tørre Læber med den tørre Tunge, hendes Blik falder paa Kirsebærrene, halvt i Tanker tager hun et, sutter lidt paa det, bliver med et Ryk helt vaagen, spytter det ud, gnider Tunge og Læber og Tunge og spytter igen. Ser skarpt paa Bærrene, forstaar intet, stirrer sig om, opdager Flaskernes Uorden i Skabet, forstaar. Løber hen til Kirsebærskaaalen, river den til sig — standser — hendes Ansigt skælver under Tankerne — eller Tanken — saa synker Haanden, hun lader Skaalen staa og sætter sig hen.

69. Akt: LXIX.

Ude i Haven.

- (384) CHRISTIERN: Der er intet mere at betænke, Hr. Trolle. Der maa handles nu. Vil I lyde mig eller trodse mig?
- (385) TROLLE: Jeg vil vie Jer paa den Betingelse, at I tilsværger mig at holde det hemmeligt, til jeg giver Jer Lov at tale.
- (386) CHRISTIERN: Det lover jeg Jer da. (*Han opdager den flygtende Torben.*) Nej, Ven Torben. Jeg har Vagt herudenfor ogsaa.
- (387) OXE: (*vender om*) Christiern, vi var Venner engang. Jeg beder dig for gamle Dages Skyld ...

- (388) CHRISTIERN: Jeg kender dig, Torben, bedre end du ved af. Svindlet med Slottets Penge har du. Dyveke har du efterstræbt, hidset dertil af din Ven, Gyldenstjerne, som jeg lod arrestere i Morges.
- (389) OXE: Naade, Naade!
- (390) CHRISTIERN: Du har selv forsumpet dit Liv, Ven Torben. Lad det nu være nok.
- (391) OXE: Hvis er Skylden da? Var det ikke dig, der tog hende fra mig? dig, der — —
- (392) CHRISTIERN: Vagt! I Fængsel med Oxen. — Trolle, kom med.

70. Akt: LXX.

Sigbrits Stue. Dyveke ind.

- (393) SIGBRIT: Men Barn dog, kommer du her?
- (394) DYVEKE: Lad mig ligge herinde hos dig, Mor. Jeg tør ikke være ene. Mit Hjerte hamrer saa vildt. Hvor er Christiern, Mor?
- (395) CHRISTIERN: (*ind med Trolle*) Dyveke, saa bleg du er blevet.
- (396) SIGBRIT: I ved vel, Dyveke har en Hjertefejl. Stakkels Barn, I har hidset hende fra Vid og Sans. Lad hende nu i Fred en Stund. Kom saa igen i Aften, Kong Christiern. Saa vil vi tale roligt om alle Ting.
- (397) CHRISTIERN: Hvad skal jeg, min Dyveke?
- (398) DYVEKE: Jeg tror, Mor har Ret. Jeg maa hvile lidt nu.
- (399) CHRISTIERN: Saa lader jeg min Vagt blive her. Ingen gaar ind eller ud. Og i Aften kommer jeg atter, Dyveke. Og saa sker det, som vi har bestemt.
- (400) DYVEKE: Kære, kære du! hvor god, hvor trofast du er imod mig. Aah, Christiern, hvor elsker jeg dig.
- (401) CHRISTIERN: Paa Gensyn i Aften, min eneste kære.
- (402) DYVEKE: Paa Gensyn, Christiern, paa Gensyn. (*Christiern gaar.*)
- (403) SIGBRIT: Læg dig saa her, min lille Pige.
- (404) DYVEKE: Jeg maa vinke først.

71. Akt: LXXI.

De er ved at lænke Oxe.

- (405) OXE: Er der ingen af jer, Drengene, der har en Drik Brændevin?
- (406) EN LANDSKNÆGT: Trænger du til noget stærkt, saa værsgod. (*Slaar ham paa Munden. Saa slæber de af med ham i Lænker.*)

72. Akt: LXXII.

- (407) SIGBRIT: Har du det bedre nu, lille Dyveke?
- (408) DYVEKE: Jeg er saa glad, fordi du sidder hos mig med et Haandarbejde. Ellers er det altid Papirer, du har. — Er de Kirsebær der fra Torben? For saa vil jeg da ikke røre dem.
- (409) SIGBRIT: Det er vist nogen, vi kan takke Kongen for.
- (410) DYVEKE: Aah, saa vil jeg gerne... Vil du sætte Skaalen herhen, Mor?
- (411) SIGBRIT: Det skal jeg, min Pige.
- (412) DYVEKE: Du taler til mig med den Stemme, ligesom dengang jeg var lille. Kan du huske det?
- (413) SIGBRIT: Du kan tro, jeg kan huske. Den Sommer jeg gik og bar paa dig, da tænkte jeg tit: Livet giver *dog* mer, end det tager.
- (414) DYVEKE: De smager saa underligt. Frisk nok, syrlig nok, men med en fremmed Bismag af bittert.
- (415) SIGBRIT: Det er ogsaa en særlig Sort, sagde Budet, der bragte dem.
- (416) DYVEKE: Mor, tror du ikke nok, der kan ordnes noget for Kongen og mig, saa alle Parter kan blive lykkelige?
- (417) SIGBRIT: Jeg skal prøve paa det, min Pige, som jeg aldrig har prøvet før. Er du saa glad?
- (418) DYVEKE: Hvor er vi sjove, vi Mennesker! For et Øjeblik siden var jeg saa hadefuldt paa dig, og nu er du min egen kære lille Mor. Sikke døsig jeg bliver med et!
- (419) SIGBRIT: Saa tag dig et Blund. Det har du kun godt af.
- (420) DYVEKE: Du bliver her jo, Mor.
- (421) SIGBRIT: Jeg bliver her.
- (422) DYVEKE: Og i Aften kommer Christiern. — Aah, det er dejligt at leve. Nu sover jeg, Mor.
- (423) SIGBRIT: Godnat, min lille Pige, Godnat.

73. Akt: LXXIII.

Slottet.

- (424) ISABELLA: Jeg maa dog engang se den Kvinde, min Husbond elsker saa højt.
- (425) ANNA MEINSTRUP: Eders Naade, vil I fornødre Jer til —
- (426) ISABELLA: Og derfor beder jeg Jer skaffe mig en Blomsterbuket. Konvaller maa-ske. Nej, hellere Roser, flammende røde ...
- (427) SIGBRIT: (*ind*) Tilgiv, Eders Naade!
- (428) ANNA MEINSTRUP: Huf! (*Ud.*)
- (429) SIGBRIT: Jeg hørte Eders Ord. Det var ædelt af Jer. Men det er for sent. Min Datter er død af et Hjerteslag.
- (430) ISABELLA: Død! Død! Og Christiern?
- (431) SIGBRIT: Kongen ved det endnu ikke. Stort vilde det være og godt, om *I* kunde sige ham det.
- (432) ISABELLA: Om jeg kunde — — Ja — ja — jeg skal prøve.

74. Akt: LXXIV.

- (433) CHRISTIERN: (*ridende langs Sundet i den skønne Forsommerdag med Trolle*) Endelig al Tvivlraadighed gennemhugget. Saa let jeg føler mig! I Aften, Hr. Ærkebis-kop.
- (434) TROLLE: I Aften, Kong Christiern. (*De skilles med Hilsen. Christiern rider nynnende videre.*)

75. Akt: LXXV.

- (435) ISABELLA: (*knælende for Guds Moder*) Du, som selv bar en Verden af Smerte, giv mig de Ord, der kan lære Kongen at bære sin.
- (436) CHRISTIERN: (*ind*) Hvorfor altid de Bønnebøger, Isabella? Du murer dig for meget inde. Kom og rid en Tur med mig. Dagen er saa smuk. Maagerne skriger saa festligt.
- (437) ISABELLA: Vi havde ogsaa Maager i Spanien, Christiern. Ja, de kan skriges saa lystigt. Men sommetider har de stille Ord i Bønnebøgerne større Magt.
- (438) CHRISTIERN: Er der sket noget?
- (439) ISABELLA: De stille Ord om ham, der bar Kors og derved blev Verdens Frelser.
- (440) CHRISTIERN: Noget med hende?
- (441) ISABELLA: Ja.

(442) CHRISTIERN: Hun er — ?

(443) ISABELLA: Ja.

(444) CHRISTIERN: Dyveke! Dyveke! (*Styrter ud. Isabella vil styrte efter, men standser, raadløs fortvivlet.*)

76. Akt: LXXVI.

(445) CHRISTIERN: (*styrter ind ad Døren truende*) Hvordan skete dette?

(446) SIGBRIT: rejser sig langsomt, holder sig fast ved Bordet, løfter med rystende Haand et Papir imod ham.

(447) SIGBRIT: Nu er Bondeloven færdig til din Underskrift.

(448) CHRISTIERN: I har myrdet hende. Du, Bispen, Adelen. Nu raster jeg ikke, før jeg har skilt jer ved Hovedet — alle. (*Han skyder Bordet til Side, river Dørene op ind til Dyvekes Værelse. Sigbrit følger efter, men segner ned i en Stol. Christiern standser lammet foran Liget mellem Voxkerterne. Staar længe.*)

(449) CHRISTIERN: (*hæs*) Nej, nej — det er ikke dig. Min Dyveke er ikke mere til. Aah Sigbrit! Sigbrit! (*Kaster sig skrigende ned i hendes Skød.*)

77. Akt: LXXVII.

I Fangehullet. Torben Oxe⁵⁴ og Knud Gyldenstjerne sidder og drikker.

(450) GYLDENSTJERNE: Lad være at hænge med Mulen, Torben. Vi har det jo meget godt, Kom her, lad os rafle.

(451) OXE: Ja, ja da. Om hvad?

(452) GYLDENSTJERNE: Vi kan sige, at den, der faar flest Øjne, bliver halshugget først.

(453) OXE: Huh!

---

⁵⁴*I Fangehullet - Torben Oxe:* Efter Dyvekes pludselige og uforklarlige død var moderen, Sigbrit Willoms, overbevist om, at datterens død skyldtes forgiftede kirsebær, som Torben Oxe havde givet hende. Christian 2. anklagede Oxe for, at have forvoldt Dyvekes død, men han blev frifundet af Rigsrådet, der afviste anklagerne som rygter. Stik imod al normal retspraksis på den tid foranledigede kongen, at Oxe herefter blev stillet for birkeretten, hvor en domstol, bestående af bønder fra Solbjerg, dømte ham til døden. Hele retssagen var præget af megen mystik, og det er temmelig uklart, hvad Oxe egentlig blev anklaget og dømt for – muligvis en anden lovovertrædelse som fx underslæb. Bondedomstolen erklærede, at Oxes gerninger havde dømt ham selv – en erklæring, der normalt anvendtes over for tyve. Trods forbøn fra Rigsrådet og hoffet, med dronning Elizabeth i spidsen, lod kongen Oxe halshugge den 29. november 1517, omtrent hvor Kultorvet i København ligger i dag. Efter henrettelsen af Oxe kom Christian 2. i et skarpt modsætningsforhold til adelen og Rigsrådet. [DAN & DSD]

- (454) GYLDENSTJERNE: Der sker os jo ingenting, Menneske. Du ved da, Rigsraadet dækker os. (*Da høres en mystisk Mumlen i Muren: Vi Bønder dømmes ham ikke. Hans egne Gerninger dømmes ham.*)
- (455) OXE: Hørte du noget?
- (456) GYLDENSTJERNE: Ingenting var der at høre. Skaal! kom saa og rafl.
- (457) OXE: Skaal da! du har vel Ret, Knud. Hellere grine end græde. Saa slaar jeg først. (*Soldater ind.*)
- (458) ANFØREREN: I Kongens Navn, I skal føres til Retterstedet⁵⁵. (*Oxe kan kun fremføre nogle apoplektiske⁵⁶ Lyde. Ham binder de først. Da gør Knud Gyldenstjerne et pludseligt Spring, slaar 2 over Ende, er ude af Døren. Alle efter ham. Oxe ligger tilbage. Gyldenstjerne smutter ind i en gammel Rustning, de farer ham alle forbi. Han kravler ud af en Luge og er reddet.*)

78. Akt: LXXVIII.

I Hr. Krabbes Gaard. Hr. Krabbe er i Handel med Hr. Galt⁵⁷ om en Hingst. En svag gammel Bonde holder Hingsten. Unge Bønder er ved at køre Gødning i Nærheden.

- (459) GALT: Ja, Hingsten er god nok, Hr. Krabbe, god nok. Men lovlig dyr.
- (460) KRABBE: Men den er Sager, Hr. Galt. Se hvor spillende livlig. (*Svirper den med sin Pisk, den bliver vild, vælter Bonden, spænder bort i Galop.*)
- (461) KRABBE: (*rasende*) Svinehund, kan han ikke passe sit Arbejde! (*Pisker Bonden paa Jorden. Galt ser med Kenderøjne missende i Solen efter Hesten.*)
- (462) EN KARL: Far er gammel, Hr. Krabbe, han taaler ikke flere Slag.
- (463) KRABBE: Hvad vover den Flødeflab? (*Pifter i en Fløjte efter de andre Karle.*) Paa Træhesten⁵⁸ med ham. Bind Sten under! Større! (*Karlen bider Tænderne sammen. Den gamle ligger som livløs. Sigbrit kører ind i Gaarden.*)
- (464) SIGBRIT: Goddag, Hr. Krabbe. I har en Hingst til Salg, har jeg hørt, der skal egne sig til Kongen. Hvad er det der?
- (465) KRABBE: Vi er blot ved at lære en uvoren⁵⁹ Slyngel at rette sig efter Gaardens Regler.

⁵⁵Retterstedet: Ældre nydansk ord for sted, hvor henrettelser udførtes. [ODS]

⁵⁶apoplektiske: Kommer af "apopleksi" - den græske betegnelse for lammelse fremkommet af hjerneblødning. [ODS]

⁵⁷Hr. Galt: Som substantiv er ordets oprindelse usikker. Ordet betegner en kastreret orne, et hansvin. Antageligt er det med vilje, at Munk har valgt tre dyrenavne her (krabbe, galt og hingst), hvilket giver scenen en morsom undertone. [ODS]

⁵⁸Træhesten: Strafferedskab, som var i brug i Danmark fra begyndelsen af 1600-tallet til slutningen af 1700-tallet, hvor den, som skulle ride træhesten, blev anbragt overskrævs på en planke på 4 ben med bagbundne arme og vægte under fødderne. [DSD]

⁵⁹uvoren: Det samme som "uvorn": uforskammet, uartig eller uopdragen. [ODS]

- (466) SIGBRIT: Den Slags er forbudt i den nye Lov. Og I har Ret i, at uvorne Slyngler skal man lære at rette sig efter Reglerne. (*Hun river Pisken fra sin Kusk og driver ham et Slag tværs over Ansigtet.*) Faa Drengen ned der! (*Til Kusken*) Kør til. (*Ud.*)
- (467) KRABBE: (*syg af Forsmædelse og Angst og Vrede.*) Hvad siger I til dette, Bror Galt?
- (468) GALT: Jeg siger, jeg køber Hingsten. Kællingen har Ret, den egner sig for en Konge. Jeg giver den til Hertug Frederik at holde sit Indtog paa.

79. Akt: LXXIX.

- (469) TROLLE: (*og Christiern ene*) Saa er det jer Største Dag, Kong Christiern. Og i Morgen min.
- (470) CHRISTIERN: Hvad da i Morgen?
- (471) TROLLE: I husker jer Ed. Fuld Ret har I givet mig over hver svensk Mand, der er Kætter.
- (472) CHRISTIERN: Jeg husker den. (*Han stirrer frem for sig. Dyveke paa Dødslejet taager frem etsteds paa Muren.*) Hvor mange har I tænkt, I vil dræbe, Trolle?
- (473) TROLLE: 33 staar der paa min Liste herinde. (*Peger paa Hovedet.*)
- (474) CHRISTIERN: Det er alt for faa. Saa længe I ikke dræber dem alle, er det for faa.

80. Akt: LXXX.

Storkyrkan. Det mægtige Opbud af Nordens Adel og Bisper — o Himmel! hvilken Pragt. Nu træder Ærkebiskop Trolle ind, omgivet af Bisper og stiller sig ventende ved Højalteret. Og saa kommer Christiern, Otto Krumpen bærer Kronen, Norby Spiret⁶⁰, Sø Æblet⁶¹, Pogwisch Sværdet⁶². Kongen sætter sig foran Alteret.

- (475) KEJSERENS GESANDT: (*gaar frem*) Hendes Naade maa jo ligge syg i København, men er hos Jer i Tanken og sender Jer som en Hilsen fra sin Broder, Kejseren, den gyldne Vlies⁶³. (*Og han hænger Christiern den om Halsen. Saa træder Trolle da frem, tager Kronen og løfter den foran Kongen.*)

⁶⁰Norby Spiret: Hentyder sandsynligvis til den danske søkriger og lensmand Søren Norby (d. 1530), der havde haft kommandoer til søs under både kong Hans og Christian 2. Norby blev i 1517 lensmand på Gotland og var en af Christian 2.s mest trofaste støtter. [DSD]

⁶¹Sø Æblet: Rigsæblet var en traditionel del af kronregalierne, som symboliserede universet og jordkloden. [DSD]

⁶²Pogwisch Sværdet: Hentydning til adelslægten Pogwisch. [DSD & ROHI & KFST]

⁶³den gyldne Vlies: ”Det Gyldne Skind” er en burgundisk ridderorden, indstiftet i 1430 af Filip 3. den Gode. [DSD]

- (476) TROLLE: Sværger du, at du vil beskytte Kirken og alle Svage og være en mild og naadig Konge?
- (477) CHRISTIERN: (*ser ud for sig, paa Pillen lige foran ham taager den døde Dyveke frem*) Jeg sværger.
- (478) TROLLE: Lover du at tilgive og glemme, hvad enhver har forbrudt imod dig?
- (479) CHRISTIERN: (*seende paa Dyveke*) Jeg lover.
- (480) TROLLE: Saa salver og kroner jeg da dig til Danmarks og Norges og Sverrigs rette Konge.

81. Akt: LXXXI.

Næste Dag. Tronhallen i Stockholm Slot. Christiern spøgende og munter mellem alle sine fornemme Gæster.

- (481) CHRISTIERN: Sig mig, hedder I Nattochdag hele Døgnet rundt? Jeg tænkte, man kaldte Jer Dag ved Dag og Nat ved Nat, saa at sige: skar Jer over paa Midten. Drik, mine Mænd. Dagen er stor og lystig. Den glemmes aldrig i Norden. Svær var Sejren over Sverrig, des mer maa vi agte hinanden og nyde hinandens Selskab nu.
- (482) LATTER OG MUNTERHED: Det er hørt. Færdig er det gamle. Leve Kong Christiern!
- (483) CHRISTIERN: Tillad mig nu — lidt tidligt — at trække mig tilbage. Jeg haaber, min kære Ærkebiskop Hr. Trolle vil erstatte mig hos Jer. (*Hilser fyrsteligt.*)
- (484) NYE RAAB: Leve Kong Christiern! Kongen ud.
- (485) TROLLE: Mine Herrer, hør her, mine Herrer, ved I, hvad jeg har her i Haanden?
- (486) RAAB: Tys! Tys! Ærkebispentaler! tys! det er Ærkebispent.
- (487) TROLLE: (*overdøvende Larmen*) Ser I, hvad jeg har her i højre Haand? Hvad tror I? Her i den knyttede højre.
- (488) STURE: ⁶⁴ (*halvdrukken*) Ingenting.
- (489) TROLLE: Rigtigt. Ingenting. Se. Men læg saa ogsaa Mærke til: Jeg har den fri nu, højre Haand fri. (*Der bliver frysende stille.*)

⁶⁴STURE: I en fodnote bemærker Munk: ”Hvad kommer det Dramaets Sture ved, at Historiens er død?” Henvi-
 sning til Sten Sture d.y. (1492-1520), som var svensk rigsforstander fra 1512. Stures magt var baseret på bøndernes tillid og våben, og 1516-
 1520 var der åben borgerkrig mellem ham og et parti, der var anført af Gustav Trolle, Uppsalas ærkebiskop. Stures fængsling
 af ærkebiskoppen i 1517 førte til, at der blev lyst interdikt (latin for forbud mod alle kirkelige handlinger) over Sverige, og at
 ærkebiskoppen fik militær støtte af Christian 2. Både i 1517 og 1518 kunne Sture dog slå de danske angreb tilbage, men i 1520
 mislykkedes det. Rigsforstanderen døde i februar efter at være blevet såret i et slag på den tilfrosne Åsunden, altså ca. et halvårstid
 inden handlingen i skuespillet. Endvidere er det vigtigt at bemærke, at Munk i skuespillet lader Sigbrit være medvidende om de
 forgiftede kirsebær, hvormed han understreger, at det kræver store ofre, hvis man vil regere et land. Hun ofrer sin datter, sådan at
 Christian bliver fri for Dyvekes indflydelse og i stand til at gennemføre Sigbrits politiske planer. I replik nr. 556 siger hun: ”Jeg
 ofrede mer end et Menneske kan — hengav som du, Gud, min eneste i Døden — og det var spildt, spildt, spildt.” [DSD ODS]

82. Akt: LXXXII.

(490) SIGBRIT: (*sidder hjemme i sin Stue og skriver:*) Hvad Eders Naade skriver til mig om Eders og Ærkebispens Agt, da raader jeg hæftigt fra. Vel kan Eders Naade have Ret, at idel Frafald tør befrygtes af Sverrigs Stormænd, men det er ikke den rette Maade at vinde Sønnerne paa at slaa deres Fædre Hovedet af Halsen. Ogsaa befrygter jeg, at I intet saadant gør af Tanker paa Riget, men ud af Forlængsel efter Hævn, og kan af slig Syndebrynde kun Ulykke følge⁶⁵ ...

83. Akt: LXXXIII.

(491) TROLLE: Nu vil vi tale paa Mandfolkevis med hinanden, I svenske Herrer, hvorfor jeg beder alle Damer gaa. Ad Midterdøren. Alle andre Døre er stænget. Paa mit hellige Embedes Vegne som Kirkens Tjener, endvidere som velbyrdig svensk Adelsmand i denne Kirkes Tjeneste spørger jeg Jer, Hr. Sture: der findes en Liste over de Kættere, som forgreb sig paa Ærkebisp Gustav Trolle, hvor findes den?

(492) STURE: Jeg henviser til kongeligt Løfte og Ed⁶⁶.

(493) TROLLE: Grib ham! bind ham! Saadan! sæt saa to Kaardespidses ind under hans Arme, nej, højere oppe er Stedet. Hvor er Listen! stik til! stik dybere! stik!

84. Akt: LXXXIV.

I det lille Kabinet sidder Kong Christiern. Han er ene. Støtter Kind i Haand. Er en Statue. Det banker. En Tjener ind med et Brev. Kongen vinker ham ud; Tjeneren gaar atter med Brevet. Saa sidder Statuen der igen.

⁶⁵af slig Syndebrynde kun Ulykke følge ...: Hændelsen som Sigbrit taler om kendes bedre under navnet "Det Stockholmske Blodbad", hvor henrettelsen af ca. 82 svenske stormænd og prominente borgere på Stortorvet i Stockholm den 8.-9. november 1520 brat afsluttede festlighederne efter Christian 2.s kroning som Sveriges konge - og Sigbrit spår ret, idet blodbadet, som skulle have sikret Christian 2. et varigt herredømme i Sverige, i stedet pga. brutaliteten og troløsheden kom til at føre til kongens fald. [DSD]

⁶⁶kongeligt Løfte og Ed: Christian 2.s kampagne mod svenskerne var endt i en sej hårdknude med Stockholms belejring, og en decideret erobring havde lange udsigter. Derfor udstedte den danske konge fuldkomment amnesti til Stockholm, hvis byen overgav sig. Løftebruddet blev fra dansk side forsøgt kamufleret med anklager om kætteri, men Christian 2.s ugerning stod ikke til at vaske ren. [DSD]

85. Akt: LXXXV.

Ude paa Stockholm Torv staar Bøddelen med sin store Øxe og venter.

86. Akt: LXXXVI.

I Salen! det er ind under Morgen. Graablegt Lys siver ind over graablege Grupper af Mennesker, der har gennemvaaget en Nat i Helvede. Da staar Gustav Trolle pludselig blandt dem mellem Profossens Mænd⁶⁷. Han taler ikke og ingen taler. Da rejser Biskop Vincents af Skara⁶⁸ sig.

(494) VINCENTS: Som Biskop i samme Kirke spørger jeg dig: faar vi end ikke Alterens Sakramente⁶⁹?

(495) TROLLE: Kættere? Nej! (*Da rejser Biskop Mathias⁷⁰ sig og siger leende:*)

(496) MATHIAS: Nu tror jeg, jeg tager og gaar min Vej.

(497) TROLLE: Kan I det, Biskop Mathias Strengnæs?

(498) MATHIAS: Ja, hvorfor ikke? Jeg er ingen Kætter. Jeg sagde jo dengang: jeg protesterer⁷¹.

(499) TROLLE: I er en morsom Mand, Hr. Mathias. Dem har Verden ikke for mange af. Saa gaa med Jer da. (*Mathias tror det ikke. Kommer saa til at vakle. Snublende løber han ud.*) Profos! to ad Gangen! begynd med Hr. Sture og Hr. Nattochdag⁷².

⁶⁷*Profossens Mænd*: "Profos" kommer af det middelalderlatinske "propos(i)tus" (foresat) og brugtes i 1500-1600-tallet om en højtstående befalingsmand i landsknægthærene, som navnlig skulde sørge for disciplinens opretholdelse, for henrettelser m.m. Senere, indtil 1911, brugtes ordet om en civil arrestforvarer, der eksekverede visse legemsstraffe, i videre anvendelse om bøddel eller skarpretter. [ODS]

⁶⁸*Biskop Vincents af Skara*: Vincentius Henningsson (d. 1520), biskop i Skara 1505-1520. Skara er en af de ældste byer i Sverige og Sveriges ældste stift, grundlagt under Olof Skötkonung i 1000-tallet. Byen er beliggende syd for Väneren. [GM]

⁶⁹*Sakramente*: Et sakramente er en hellig (sakral, rituel) handling knyttet til et materielt tegn, der menes at være indstiftet af Jesus og at være forbundet med løfte om særlige nådevirkninger. I den protestantiske kirke haves, i modsætning til den katolske og ortodokse kirkes syv, kun to sakramenter: dåb og nadver. Biskoppen taler her om den sidste olie. [BOE]

⁷⁰*Biskop Mathias*: Mattias Gregersson (d. 1520), biskop i Strängnäs 1501-1520, den første der blev halshugget under Det Stockholmske Blodbad.

⁷¹*Jeg protesterer*: Vittighed, som bygger på, at Martin Luther (protestantismens fader) samme år (1520) blev bandlyst af Paven.

⁷²*Hr. Sture og Hr. Nattochdag*: Der er her tale om henholdsvis Sten Sture den Yngre (1492-1520), samt sandsynligvis Johan Månsson (ca. 1470-1520) af slægten Natt och Dag, ridder til Göksholm. Jf. tidligere kommentar om Sture. Her begår Munk velvidende en anakronisme, idet Sten Sture allerede døde i februar efter at være blevet såret i et slag på den tilfrosne Åsunden. [WIKI-SV 06.08.08 & DSD]

87. Akt: LXXXVII.

Men oppe i Værelset sidder Statuen stadig. Da lyder det første Hug fra Torvet. Det dirrer lidt i en Ansigtsmuskel. Det er alt. Allerede da det andet Hug lyder, dirrer det ikke mere.

88. Akt: LXXXVIII.

Det er en blæsende mørk Nat i Jylland ved en brøstfældig⁷³ Kirke. En Maane mellem forrevne jagende Skyer. Ryttere kommer rundt om fra og binder deres Heste om Kirkegaarden. Saa taler Knud Gyldenstjerne.

(500) GYLDENSTJERNE: Jydske Herremænd, nu ved vi fra Stockholm, hvad Vej det bærer med os alle, hvis dette Regimente farer fort. Giver I mig Fuldmagt til at ride til Hertug Frederik af Gottorp og byde ham Danmarks Krone?

89. Akt: LXXXIX.

Træt stiger Kong Christiern senaftens op ad Københavns Slots Trin. Inde venter ham Isabella.

(501) ISABELLA: Er du saa træt, min Husbond?

(502) CHRISTIERN: Ja, jeg er træt.

(503) ISABELLA: Hvor kunde du gøre det?

(504) CHRISTIERN: Gøre hvilket?

(505) ISABELLA: Er det ikke de mange, du sveg og slog, der staar for dig i Mindet og piner dig?

(506) CHRISTIERN: Dem tænker jeg ikke paa. Det var ikke mig, men Bispen. Dem skete der kun, hvad de saa tit selv har gjort ved deres Bønder. De vilde have rejst sig imod mig igen, saa snart jeg var ude af Riget. Men der er en anden, jeg tænker paa — altid — altid — aah, ved du ikke et Sted, Isabella, hvor der er Glemsel og Fred?

⁷³*brøstfældig*: "Brøstfældig" bruges især om bygningsværker, som truer med at falde sammen af ælde, noget forfaldent eller skrøbeligt. [ODS]

- (507) ISABELLA: Jeg er bange, jeg ved det ikke for dig.
- (508) CHRISTIERN: Maa jeg sove hos dig i Nat, Isabella?
- (509) ISABELLA: Du ved jo, jeg er rejst fra mit Land og min Slægt for — ja blot for at leve for dig.

90. Akt: XC.

Kong Christiern er paa Jagt i Jylland. Han staar ved en Dyrevexel og venter, en smuk Efteraarsdag. Valdhorn høres mellem Træerne, men trækker sig længere og længere væk fra Kongen, der undrer sig. Da kommer Mogens Munk⁷⁴ ridende.

- (510) CHRISTIERN: I satte mig af her og kaldte det en særlig god Post. Men det lyder for mig, som om alle Jægerne trækker sig bort mod Sønder.
- (511) MUNK: Nej, Jægerne er paa deres Poster, Eders Naade. Men der er kommen et Bud til Jer, der vil gøre jer glad.
- (512) CHRISTIERN: Hvad ved I om, Mogens Munk, hvad der kan gøre mig glad?
- (513) MUNK: Hendes Naade har født Jer en Søn i Gaar.
- (514) CHRISTIERN: Maaske I dog virkelig havde en Smule Ret. I hvert Fald fik I mit Hjerte til at banke.
- (515) MUNK: Til Lykke, Eders Naade. Men jeg skræmmer Vildtet fra Jægeren. (*Hilser, springer op, sporer Hesten.*)
- (516) CHRISTIERN: (*raaber efter ham*) I glemmer jer Handske. — Hvorfor hører han ikke? — En Søn! en Søn! (*Raadyret springer over foran ham. Raaber:*) Til Ære for dig, min Søn. Godt Varsel! Godt Varsel! (*Styrter triumferende hen til det, trækker Kniven for at give det Naadestødet. Løfter det. Da er det Dyveke, der ligger der. Han slynger Kniven bort, gemmer Ansigtet i sine Hænder.*) Jagten er endt for mig. (*Vil gaa. Da ser han et Brev stikke ud af Handsken. Han tager det op, læser det:*) Thi meddele vi Eder, Herre Christiern, at vi paa al Jyllands Adels Vegne opsiger Eder Huldskab⁷⁵ og Troskab ... (*Saa falder Brevet ud af hans Haand.*)

91. Akt: XCI.

⁷⁴*Mogens Munk*: Mogens Munk (d. 1558), som havde Volsted i forlening, var dansk landsdommer i Nordjylland og var aktiv i oprøret mod Christian 2. Som en morsom detalje kan nævnes, at Munk det år, hvor filmmanuskriptet blev udgivet, fik en søn, som han gav fornavnet Mogens. [DSD]

⁷⁵*Huldskab*: Kærlighed, hengivenhed, venskab.

Hos Sigbrit.

- (517) SIGBRIT: Hvad ligner det at komme modløs og forvirret hjem, fordi nogle jydske Mallerter har faaet Lyst til at leve Livet farligt. Noget ringere Væsen end et Mandfolk har Vorherre da heller aldrig skabt. Hvad har du ikke at kæmpe for? En treringet Krone, en Dronning, der elsker dig, og nu en Arving til denne Krone. Og først og sidst og midt i — *Loven!* — *Loven!* — den nye Lov! Tror du, jeg har ofret alt det, jeg har ofret for den, for nu at sparkes ud af Landet som en Hund og se hele vort Værk bryde sammen? Var jeg ikke et Vrag nu, jeg satte mig paa en Hest og drog med dig. Men nu styrer Dronningen og jeg dine Riger herhjemme fra, og du rider af Sted tilbage til Jylland og rejser Almuen og alle de Herremænd, der endnu er dig tro. Og den, der tror og for Alvor vil, ham er Sejren viss. Af Sted!

92. Akt: XCII.

Ved Lillebælt.

- (518) CHRISTIERN: Hurtig! Hurtig! en Baad i Vandet. Jeg skal være i Horsens før Middag. (*Springer først i Baaden af alle, gaar frem og spejder længselsfuldt ud i Taagen efter Jyllands Kyst.*) Ro! saa Blodet springer jer ud ved Neglene. I skal faa Betaling, som om I var Fyrster, Dreng. Disse Herremænd tror, de kan drille os, ser I. Men jeg vil møde dem Ansigt til Ansigt i Horsens og sige dem, hvordan jeg vil slaa dem ned.
- (519) ROKARLENE: Det er godt, Kong Christiern.
- (520) CHRISTIERN: Og naar jeg har sejret — (*Han tier — et Syn gøgler frem i Taagen, han sidder paa Tronen, ler og er oprømt, ved Siden af ham sidder Dyveke. Han vender sig triumferende til hende, da bliver hun utydelig og Tronen er tom.*)
- (521) RORGÆNGEREN: Saa er vi ved den jydske Kyst, Eders Naade.
- (522) CHRISTIERN: Ja saa! Ja saa! Kan nogen af jer sige mig, hvad vil vi sejre for? — Uro og Uret og Blod gaar forud. Og siden? Hvad vil vi sejre for? Lad os ro tilbage til Fyn. (*De lægger fra og begynder at ro tilbage. — Da rider pludselig Kong Valdemar Sejrs hen over Bølgerne og raaber: Jeg Kong Valdemar Sejrs gav Loven⁷⁶ til Værn for alle Svage.*)

⁷⁶*Loven*: Den omtalte lov er Jyske Lov, en landskabslov for Jylland og Fyn med omliggende øer. Ifølge Jyske Lovs fortale, der indledes med de berømte ord "Mæth logh scal land byggæs", er loven givet af Valdemar 2. Sejrs på en rigsforsamling i Vordingborg 1241. Jyske lov udkom første gang på dansk i 1504. Et vigtigt afsnit i fortalen betegner kongen som den, der skal beskytte de fattige og værgeløse: "Det er Kongens og Landets Høvdingers Embede at overvaage Domme og gøre Ret og frelse dem, der tvinges med Vold, saasom Enker og værgeløse, Børn, Pilgrimme og Udlændinge og fattige - dem overgaar der tiest Vold - og ikke lade slette Mennesker, der ikke vil forbedre sig, leve i sit Land; thi idet han straffer og dræber Ugeringsmænd, da er han Guds Tjener og Landets Vogter". [DSD]

- (523) CHRISTIERN: Ja, Loven, ja! Det gaar ikke, Godtfolk. Vi *maa* til Jylland.
- (524) RORGÆNGEREN: Det vil vi ogsaa helst. Eders Naade. Ro til. (*Han vender Roret.*)
- (525) CHRISTIERN: Saa mørk Jylland ser ud. (*Stirrer nedslaaet i Vandet. Ser sit Spejlbillede.*) Ak, jeg er ingen Valdemar Sejr. En Tvivler og Vakler, i Splid med mig selv. Det er rigtigt, Jylland, du vrager mig. Jeg er syg, Kammerater. Vend Baaden, beder jeg. Vi *maa* tilbage til Fyn.
- (526) RORGÆNGEREN: Ja, ja, Eders Naade befaler. (*Vender Roret.*)
- (527) CHRISTIERN: (*ser raadvildt bedende mod Himlen. En Stjerne brænder igennem Taagen. Den bliver til Knud Gyldenstjerne, som ler og raaber: Flyt Træhesten ud igen!*) I hoverer for tidligt. Jeg er Nordens Kejsler. Jeg skal knægte alle jer Smaatyranner. Vend Baaden! til Jylland! (*Et Øjeblik holder han sig rank. Nye Syner. Sigbrit trækker i ham, Trolle trækker i ham, hovedløse Adelsmænd danser forbi ham.*) Nej, Nordens Nar. Aah, Maribo Kloster⁷⁷, din Hvile, din Fred, din blide Død for den, der ikke kan bære Livet og ikke er Livet værd. — Vend Baaden, Folk.
- (528) RORGÆNGEREN: Hvad vil Eders Naade?
- (529) CHRISTIERN: Jeg ved det ikke. I *maa* selv bestemme. Sejl mig hen, hvor I vil.
- (530) ROKARLENE: Saa sejler vi Jer helst til Jylland, Eders Naade.
- (531) CHRISTIERN: Jeg vil hjem til Sigbrit. Ro mig over til Fyn!

93. Akt: XCIII.

Hertug Frederik sidder i Husum og spiser hos sin Datter.

78

⁷⁷*Maribo Kloster:* Klosteret i Maribo tilhørte den nordiske nonneorden Birgittinerne også kaldet ”Den Allerhelligste Frelseres Orden”, som blev grundlagt af den hellige Birgitta (svensk adelskvinde) i 1370. Klosteret i Maribo blev stiftet i 1416 af Erik 7. af Pommern, bl.a. på grundlag af gods skænket af dronning Margrete 1. I middelalderen levede Birgittinerne i dobbeltklostre med et stort nonnekloster (højest 60 nonner) og et tilhørende munkekonvent af præster og lægbrødre (højest 25 i alt), men efter Reformationen omdannedes Maribo Kloster i 1556 til et adeligt jomfrukloster. I 2003 genåbnede Habitaculum Mariae - Birgittinerindernes kloster i Maribo i nye bygninger ikke langt fra ruinerne af det gamle nonnekloster og den oprindelige klosterkirke, som nu er Maribo Domkirke. [DSD & SBK]

⁷⁸*Hertug Frederik sidder i Husum og spiser hos sin Datter:* Fra 1490-1523 regerede hertug Frederik på Gottorp ved Slesvig og bragte både fred og stigende velstand til hertugdømmet. Da Christian 2.’s trone begyndte at vakle under ham, indgik Frederik en alliance med utilfredse medlemmer af den danske adel. Den 8. marts 1523 erklærede hertug Frederik Kong Christian 2. krig, og allerede 18 dage senere hylledes Frederik som konge i Viborg. Da Christian 2. forlod Danmark den 13. april, underskrev Frederik sin håndfæstning med adelen, og lod sig hylde som Frederik 1. af Danmark og Norge. Ifølge kilderne havde Frederik 1. ingen døtre ved navn Juliane, som det fremgår her. Muligvis har Munk tænkt på Dorothea (1504-1547), som i 1526 blev gift med hertug Albrecht af Preussen. Husum er en by i Slesvig-Holsten i Nordtyskland beliggende ca. 40 km syd for den danske grænse ud til Vadehavet. Byen tilhørte dengang hertugdømmet Slesvig. [DSD & DK]

- (532) FREDERIK: Næh, har du røget Lax, min Pige. Det er da noget af det allerbedste, jeg ved i hele Verden. Røget Lax og røget Aal, naar bare det dyppes godt i Sukker — og saa et Bæger Fløde til. — Hvad skramler der nu?
- (533) JULIANE: Der er nogen og vil snakke med dig, Far. Det er et Par Herrer fra Danmark.
- (534) FREDERIK: Med mig? Jamen nu sidder vi lige saa hyggeligt. Nej, det kan de ikke i Aften.
- (535) JULIANE: De siger, det er noget meget alvorligt.
- (536) FREDERIK: Det siger de altid. Og naar man saa tager imod dem, vil de bare tegge ind til en Kærke. (*Gyldenstjerne med Morgens Munk trænger ind.*)
- (537) GYLDENSTJERNE: Vi er her med Danmarks Krone, Hertug Frederik. Vi har taget den fra jer Brodersøn. Vil I have den?
- (538) FREDERIK: Hvad er det? hvad siger de? hvad er de her med? — Har I lavet Revolution, lille Venner. Nej, det kan jeg sgu ikke lide. Der er ikke noget i Verden, jeg mindre kan lide.
- (539) GYLDENSTJERNE: Vil I have den, Hertug Frederik? Ellers faar vi vel nok en anden Bejler til den Brud.
- (540) FREDERIK: En anden! næ, næ, det synes jeg lige saa lidt om. Hør, nu sad vi lige og — — Konge af Danmark — ja, selvfølgelig — det er jo meget — æh, ærefuldt — men ogsaa et Fandens Besvær.

94. Akt: XCIV.

Ad ensomme Veje paa en daarlig Pasgænger⁷⁹ rider Christiern mod København.

95. Akt: XCV.

- (541) GYLDENSTJERNE: I afslaar altsaa.
- (542) FREDERIK: Afslaar og afslaar. En anden, siger I. Og Christiern skylder mig 10 000 Dukater. Dem faar jeg saa aldrig i Evighed.
- (543) MUNK: Kan en Krone ikke gøre det ud for det samme?
- (544) FREDERIK: Skal jeg, Juliane?
- (545) JULIANE: Det ved Gud jeg da synes du skal, Far.

⁷⁹*Pasgænger*: Jf. det tyske ord "Passgänger", som især betegner en hest, der går pasgang, en gangart hvorved samme sides for- og bagben flyttes samtidig. Opfattes ofte som en langsom, adstadig gangart. [ODS]

- (546) FREDERIK: Saa — saa — ja, saa — saa siger jeg Ja da. Det gør jeg virkelig. Saa siger jeg Ja. (*Det begynder at gaa op for ham, at det drejer sig om store Ting. Og min Salighed, om ikke Manden bliver bevæget og rejser sig halvt op.*) Jeg siger altsaa Ja, saa sandt Gud Fader, Gud Søn og Gud Helligaand vil hjælpe mig, saa jeg bliver det gamle Land en skikkelig Konge. (*Sætter sig stærkt bevæget.*)
- (547) GYLDENSTJERNE: Vi takker Eders Naade. (*De ud.*)
- (548) FREDERIK: (*sunder sig*) Det var vel nok en — Vorherre bevares. — Men ærefuldt er det sgu. (*Ser inderlig fortrædiget paa Bordet.*) Det værste var, at nu røg Appetitten. Nu fik jeg Klemme i Maven.

96. Akt: XCVI.

Københavns Pøbel er stimlet sammen om Landgangsbroen til Kongens Skib⁸⁰. Reb, Vand m. m. bæres ombord.

- (549) MUMLEN: Naar Sigbrit kommer, har vi Sten parat. Hun skal i Vandet, den lede Hex. Hun skal aldrig slippe levende ud af Danmark. (*En stor Tønde bæres ombord.*) Og naar Kongen kommer, saa spytter vi alle. Vi sigter efter Skægget, vi spytter alle, baade Kvinder og Mænd.
- (550) EN LILLE PIGE: Du sagde jo, jeg skulde spytte ham i Øjnene, Mor.
- (551) MODEREN: Ligemeget hvor i Ansigtet. Bare spytte. Nu kommer han. Jeg skal løfte dig op. (*Isabella bærer selv den lille Prins, bagefter kommer Christiern sky og flov. Alle viger ærbødigt. Dronningen ser lige ned for sig og gaar hastigt om Bord. Ogsaa Kongen ser lige ned. Men pludselig standser han og ser op. Og med Taarerne brydende ud siger*)
- (552) CHRISTIERN: Det var pænt af jer, Folkens. Tak. Og Farvel.
- (553) OG SAA RAABER DE: Gode Kong Christiern! Kom tilbage! Gode, gode Kong Christiern.
- (554) CHRISTIERN: I er fattige, ser jeg. Saa ved I, I har en Plads i mit Hjerte. Jeg er fattig selv nu. Men jeg kommer til Jer igen, saa snart jeg faar Raad.
- (555) OG DE RAABER: Leve Kongen! Leve vor Christiern!

97. Akt: XCVII.

⁸⁰*Kongens Skib*: Den 13. april 1523 sejlede Christian 2. fra København med orlogsflåden, officielt for at søge hjælp hos dronningens slægtninge. Reelt var det en flugt. [DSD]

Paa Skibsdækket. Tønden aabnes. Og Sigbrit kravler ud. Saa staar hun ved Kongens og Dronningens Side og ser paa den svindende By.

- (556) SIGBRIT: Hvis Gud var til, maatte man jo foragte ham, fordi han har skabt Kvinden som Kvinde. Havde jeg været en Mand, var dette aldrig sket. I kommer ikke tilbage mer, Kong Christiern. Lad det være jer Trøst, at I har fortjent jer Skæbne. Det var dumt dette her. Hvorfor lod jeg dem ikke flaa mig? Nu maa jeg finde mig et Kloster. Jeg tror ikke paa Gud, men endnu mindre paa Verden. Og Verden vil ikke vide af mig, saa faar jeg prøve, om Gud vil. Men *kommer* der en Dommens Dag over levende og døde, vil jeg træde frem for Gud: Jeg ofrede mer end et Menneske kan — hengav som du, Gud, min eneste i Døden — og det var spildt, spildt, spildt. Det er den Pjalts Skyld, som staar der.

98. Akt: XCVIII.

I Wittenberg hos Morten Luther.

81

- (557) LUTHER: I klager over jert Tvesind og Vankelmod, Kong Christiern. Saa slip det og bliv en Mand. Bryd for Alverden med Pavens falske Lærdom, bliv en Troens Helt. Jer Krone kan jeg ikke give Jer tilbage, men jeg kan love Jer en Krone i Himlen.
- (558) CHRISTIERN: Og det forstaar jeg dog nu omsider, at det er det eneste, der er værd at efterstræbe paa Jorden. Det har I lært mig, Luther. Saa tag mig til Alters paa jer Maade. Fra nu af er jeg jeres Mand.
- (559) LUTHER: Saa fastholde Herren selv dig ved Sandheden og give af sin uforskyldte Naade i denne Tro dit haardtprøvede Hjerter Fred.

99. Akt: XCIX.

I en Stue i et tysk Værtshus. Christiern sidder ved Vinduet og læser i et Skrift af Luther.

- (560) ISABELLA: Men lille Hans⁸², har du revet dine Buxer igen! Det eneste Par, du har. Saa maa du gaa i Seng, min Dreng, saalænge jeg prøver at finde en Lap.

⁸¹*I Wittenberg hos Morten Luther:* Efter Christian 2.s flugt etablerede han og Isabella (Elisabeth) sig med de tre børn i Lier sydøst for Antwerpen. Christian 2. overgik til Luthers lære, men kæmpede indædt for at genvinde sine tabte riger, og han brugte bl.a. en dansk oversættelse af Det Nye Testamente som agitation i Danmark. Mødet mellem Kongen og Luther er opdigtet. [DSD]

⁸²*Hans:* Parrets førstefødte, Hans (1518-1532). [DK]

- (561) CHRISTIERN: Har du nu været oppe at slaas igen?
- (562) HANS: Drengene siger, det er Løgn, at vi har været Konge engang. Men det har vi da, Far, ikke ogsaa?
- (563) KEJSER KARL: (*ind*) Her bor I!
- (564) ISABELLA: Karl!⁸³ Karl! jeg har ikke set dig de mange Aar!
- (565) KEJSER KARL: Er det sandt, du er gaaet over til Kætteriet, min Søster?
- (566) CHRISTIERN: rejser sig uden at hilse. Ja, Herre Kejser, det er sandt, for Kætteriet er Sandheden.
- (567) KEJSER KARL: Sandheden er aldrig Oprøret, men Ordenen, Autoriteten. Jeg giver dig en Hær paa 10.000 Tropper til at genvinde Tronen med, gaar du over til Paven igen.
- (568) ISABELLA: Det er Djævelen, der frister dig, Christiern. Alt har vi mistet undtagen vor Sjæl. Den vil vi ikke miste.
- (569) CHRISTIERN: Vær ikke bange, Isabella. Luther har lært mig at trodse paa Herrens Ord. Jeg er som en Klippe nu. Om du saa bød mig din Kejser-krone, sagde jeg Nej.
- (570) KEJSER KARL: (*sitrende af Vrede*) Saa lev da i Helvede, mens I lever. Og far til Helvede, naar I dør. (*Ud.*)
- (571) ISABELLA: Karl, Karl, vi kan ikke skilles saadan, hører du — aah, aah, mit Hjerte! (*Bryder sammen.*)
- (572) HANS: Mor! Mor! lille Mor!
- (573) CHRISTIERN: Isabella! du kære! du gode! Veninde, ogsaa dig! ogsaa dig! Græd ikke, min Dreng. Din Mor var en Engel. Hun har været hernede alt for længe. Det var Synd for hende. Men nu fløj hun hjem. Ikke græde, min Hans. Vi to holder sammen. Nej, ikke græde saa grusomt, Hansemand. Gaa heller — jeg har et Ærinde til dig — træk i de hullede Bukser igen — og løb efter Kejseren — ja, for ham var det — sig ham, din Mor — din Mor har forladt os — og sig ham, at jeg — jeg tager mod hans Tilbud. Skynd dig! løb.

100. Akt: C.

*I Norge. En Klippe ved Akershus*⁸⁴.

⁸³Karl: Isabellas (Elisabeth) broder Karl 5. (1500-1558), som var tysk-romersk kejser 1519-56 og konge af Spanien 1516-1556. [DSD]

⁸⁴Akershus: Slot, fæstning og kongelig residens i Oslo fra omkring 1300. I efteråret 1531 lykkedes det under store vanskeligheder for Christian 2. at få udrustet en stærk flådemagt, men ved ankomsten til Oslo Fjord den 8. november var hæren og flåden i en elendig forfatning. Den 5. januar 1532 blev Christian 2. hyldet som Norges arveherre, men Bohus, Akershus og Bergenhus nægtede at overgive sig. Navnlige Mogens Gyldenstjerne på Akershus forsvarede sig med stor tapperhed. [DSD]

- (574) SØREN NORBY: Saa stormer vi Fæstningen. Det er gjort paa en Time.
- (575) CHRISTIERN: Godt, min tro Mand, Søren Norby, godt. Om en Uge er Norge vort.
- (576) SØREN NORBY: Og om en Maaned Danmark.
- (577) CHRISTIERN: Og saa er Opgørets Stund.
- (578) EN KØBMAND: (*nærmer sig*) Min Sjægte løb just ind i Havnen med en dødssyg Mand om Bord — han beder om et Ord med Eders Naade, før det er for silde.
- (579) CHRISTIERN: Hvem er han?
- (580) KØBMANDEN: Ved ikke ret — en fornem Tigger.
- (581) CHRISTIERN: (*urolig.*) Vent med Signalet.

101. Akt: CI

En snæver Kahyt.

- (582) CHRISTIERN: (*ind*) Hvem er I? Er det — er det Jer, Gustav Trolle?
- (583) TROLLE: (*i Pjalter og Feber*) Jeg vilde hid — staa ved jer Side — de har jaget mig rundt — Europa igennem — som Betler⁸⁵ — som peetsyg Køter — mig, Nordens Ærkebiskop.
- (584) CHRISTIERN: I er syg, Gustav Trolle.
- (585) TROLLE: Jeg dør nu — jeg oplever ikke Sejren — men I vil hævne mig — disse Adelsmænd — Kættere — Aadselgribbe — ikke een vil I lade leve.
- (586) CHRISTIERN: Skaf en Præst herind, hurtigt! I skal have Sakramentet.
- (587) TROLLE: Intet Sakramente til mig. Jeg vil ikke derop — ikke op til Hymner og Engleklingklang — jeg vil ned til Satan — Hævn — Hævn — ned at hjælpe ham med at brænde — med gloende Tænger — Hr. Nattochdag — Hr. Sture — i al Evighed.

102. Akt: CII.

Ude paa Klippen.

- (588) SØREN NORBY: Saa giver jeg Signalet til Kamp, Eders Naade.
- (589) CHRISTIERN: Ikke Kamp — ikke Sejr — ikke Hævn i al Evighed — jeg vil ikke ende som han.

⁸⁵Betler: Ordet betegner en tigger.

- (590) SØREN NORBY: Som hvem?
- (591) CHRISTIERN: Disse 10.000 Mand — —
- (592) SØREN NORBY: Ja, ja, det er glimrende Djævla.
- (593) CHRISTIERN: Det er Djævla, ja. Jeg har givet min Salighed for dem. Men jeg vil vinde ved Hjælp af Engle. Eller slet ikke vinde. Jeg vil Fred og Forsoning. Lad mig forhandle først med Kong Frederik.
- (594) SØREN NORBY: Aah, Herre min Gud og Skaberman! — Nøj! jeg gaar i Sold hos Zaren⁸⁶.

103. Akt: CIII.

Kong Christiern gaar ombord i det danske Kongeskib. Staar usikker paa Dækket.

- (595) CHRISTIERN: (*til Kaptajnen*)⁸⁷ Er Kong Frederik ikke om Bord?
- (596) KAPTEJNEN: Selvfølgelig.
- (597) CHRISTIERN: Hvorfor modtager han mig saa ikke?
- (598) KAPTEJNEN: Nu kommer han.
- (599) GYLDENSTJERNE: (*raaber lige bag ved Christiern*) Afgang!
- (600) CHRISTIERN: Jer, Knud Gyldenstjerne?
- (601) GYLDENSTJERNE: Ja, mig, Christiern Oldenburg⁸⁸. Jeg leger Kong Frederik i Dag.
- (602) CHRISTIERN: Hvor sejler vi hen? I husker mit Lejde.
- (603) GYLDENSTJERNE: Nej, det har vi glemt, Christiern Troløs. Nu sætter vi Kursen mod Sønderborg, Hr. Bondeven. Og saa er det ude med Christiern Skørtemand. (*Han trækker ham i Skægget og spytter ham i Ansigtet og river den gyldne Vlies af hans Hals og slynger den bort.*) Kom med en anden Lænke, Manne, en, der passer en Fange bedre!

⁸⁶Zaren: Formodentlig er der tale om Vasilij 3. (1479-1533), en storfyrste af Moskva, der blev zar fra 1505. Titlen "zar" kommer af det latinske "cæsar". [DSD & ODS]

⁸⁷Kaptajnen: I efterfølgende scene forandres stavemåden af ordet til "Kaptejnen" i replikangivelsen.

⁸⁸Oldenburg: Den oldenburgske dynastislægt fra Egilmar 1. (d. 1108), greve af Oldenburg. Slægten blev især fremtrædende, da grev Didrik den Lykkelige af Oldenburg i 1423 ægtede Hedvig (d. 1436), datter af grev Gerhard 6. af Holsten og efterkommer af Erik 5. Klipping. Fra grev Didriks yngste søn, grev Gerhard den Stridbare, udgik den grevelige oldenburgske linje, men uddøde i 1667. Grev Didriks ældre søn Christian 1. ægtede i 1449 Dorothea af Brandenburg, enke efter kong Christoffer 3. af Bayern, og blev i 1448 som Christian 1. konge af Danmark. Således blev Oldenburg-slægten kongelig, og Christian 1. slægtens kongelige alfader, hvorved alle efterfølgende kongelige frem til Frederik 7.s barnløse død i 1863 var Oldenburgere. [DK & DSD]

104. Akt: CIV.

De næste 10 Aar. Om Bordet i Sønderborg gaar han hvileløs. Det taager i det trange Rum med Syner af Luther og Dyveke, Kampe og Kongekroning.

105. Akt: CV.

De næste 10 Aar. Nu trisser han rundt i Gaarden, faar sig en Snak med Staldknægtene og griner lidt af en Karlekammerhistorie.

106. Akt: CVI.

De sidste Aar. Kro et lille Stykke udenfor Kalundborg. Der sidder Christiern og rafler med et Par Prangere. En trivelig Pige varter op. Saa kommer Fogden.

(604) FOGDEN: Nu skal vi hjem, Eders Naade.

(605) CHRISTIERN: Aah Snak, nu har vi det netop saa rart.

(606) FOGDEN: Eders Naade ved, at efter kgl. Resolution skal Eders Naade være i Seng Kl. 10.

(607) CHRISTIERN: Ja, ja, ja. Hvad siger Katrine? Hvis Seng skal Hans Naade være i? Hihhi. Jeg giver en Omgang endnu.

(608) FOGDEN: Saa er det ogsaa den sidste i Aften da. *(Da siger en stilfærdig Mand, der lige er kommen ind:)*

(609) MANDEN: Jeg kan hilse Eders Naade fra Dyvekes Grav. Jeg var der i Helsingør i forrige Maaned.

(610) CHRISTIERN: Hvem siger han?

(611) MANDEN: Dyveke.

(612) CHRISTIERN: Naa, hende — ja, det var dengang — for længe siden og længer endnu. Hun var rigtig smuk, det var hun virkelig. Efter den Tids Smag naturligvis. Nu er man jo mer for det fyldige — som lille Katrine der.

- (613) KATRINE: Eders Naade skal holde Fingrene fra mig. Min Kæreste kan ikke lide det.
- (614) FOGDEN: Nu skal vi gaa, Eders Naade.
- (615) CHRISTIERN: Skal gaa og skal gaa. Hvad jager det efter? Ligge med Næsen op kan vi faa Tid nok til, naar vi er døde engang.
- (616) FOGDEN: Vær nu føjelig, Kong Christiern.
- (617) CHRISTIERN: Ja ja da. Saa sjokker vi af.

107. Akt: CVII.

Christiern er ved at klæde sig af. Fogden ligger allerede i sin Seng ved den anden Væg.

- (618) CHRISTIERN: (*putter sig ned, gaber inderligt, hygger sig i Sengen*) Det var s'mænd en helt morsom Aften.
- (619) FOGDEN: Det glæder mig.
- (620) CHRISTIERN: Katrine er en helt nydelig Pige. Det er bare Synd, at hun skeler lidt.